

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Turismiosakond

Mari-Liis Matizen

**SPORDISÜNDMUSTE TURVALISUSE
TAGAMINE EESTI NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Tatjana Koor, MSc

Pärnu 2021

Soovitan suunata kaitsmisele

Tatjana Koor

Juhendaja nimi

//digitaalselt allkirjastatud//

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

Tiina Viin

Programmijuhi nimi

//digitaalselt allkirjastatud//

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Mari-Liis Matizen

Autori nimi

//digitaalselt allkirjastatud//

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Turvalisuse tagamine spordisündmustel	7
1.1. Spordisündmuste korraldamine	7
1.2. Spordisündmuste ohud, turvalisus ja seda toetavad lahendused	13
2. Eesti spordisündmuste turvalisuse tagamise uuring	21
2.1. Uuringu meetod, valim ja korraldus	21
2.2. Uuringu tulemuste analüüs	24
2.3. Järeldused ja ettepanekud	36
Kokkuvõte	42
Viidatud allikad	45
Lisad	54
Lisa 1. Uuringu ankeet	54
Summary	59

SISSEJUHATUS

Spordisündmused on sihtkoha jaoks olulised, kuna aitavad ülemaailmselt kaasa kaubanduse arengule, investeeringutele (Meet Tourism's Best..., *n.d.*), parandavad sihtkoha mainet ja meelitavad teistest riikidest külastajaid, kes kulutavad seal oma raha (How Sports Tourism..., 2019). Spordisündmuste korraldamine annab sihtkohale võimaluse üles ehitada või arendada infrastruktuuri (Chaberek & Ziólkowska, 2017, lk 25). Sporditurism moodustab 10% kogu maailma turismimajandusest, mille käive on umbes 800 miljardit dollarit (Sport Tourism, *n.d.*). Sporditurismis konkureerivad sihtkohad pidevalt, et tuua spordisündmuse oma riiki, olgu siis tegemist ühekordse suursündmusega nagu maailmameistrivõistlus (edaspidi MM) (Stoll, Dixon, Goldsmith, Andrew & Chelladurai, 2020, lk 195) või kohalik võistlus asulas (Sofield, 2003, lk 151–152) nagu Kose jalgpalliturniir.

Spordisündmustel peetakse tavapäraselt julgeolekuprobleemideks kõrget kuritegevuse taset, rassilise diskrimineerimise levikut ning nn fännitsoone, mis võivad olla potentsiaalsed turvariskid. Lisaks eespool mainitud probleemidele tarbivad tuhanded osalejad seal suures koguses alkoholi. (Ludvigsen, 2018, lk 1059) Spordisündmuse iseloomustava suure rahvahulga ja laialdase sotsiaalse tähelepanu tõttu võivad terrorirünnakud põhjustada inimeste ning varade tõsiseid kaotusi, laialdast paanikat ja negatiivset sotsiaalset mõju (Li, Zhuang & Shen, 2017, lk 119).

Peale 11. septembri 2001. aasta rünnakuid USA-s ning sellele järgnenud ülemaailmse terrorismivastase sõja valguses on spordi suursündmuste korraldamise, haldamise ja külastamisega seotud turvaküsimused muutunud üha tähtsamaks ning nende üle arutletakse palju (Ludvigsen, 2018, lk 1058). Spordisündmused nõuavad ulatuslikke turvameetmeid, et tagada pealtvaatajatele ning osalejatele turvalisust. Teadlased väidavad, et spordisündmuste turvalisuse juhtimine ja riskide hindamine on muutunud üha ettevaatlikumaks tänu tulevikku suunatud ning juhitud küsimusele „mis oleks,

kui...?'' . Samuti on märgitud, et spordisündmuste turvalisuse tõstmine põhineb varem testitud tavadel ning mudelitel. (Ludvigsen, 2020, lk 844)

COVID-19 leviku tõttu kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon (World Health Organization) 2020. aasta 12. märtsil välja pandeemia (Ciotti, Ciccozzi, Terrinoni, Jiang, Wang, & Bernardini, 2020, lk 365). Riigid reageerisid viirusele erinevate meetmete kehtestamisega, näiteks karantiin, piiride sulgemine, reisikeeldude kehtestamine jne (Phan & Narayan, 2020, lk 2140). Ka spordisündmused ei ole nendest strateegiatest ei kohalikul ega ka globaalsel tasandil puutumata jäänud. Pandeemia on spordisündmuse oluliselt mõjutanud – peamine on see, et need ei toimu, kuid probleemiks on ka turvalisus ja selle haldamine. (Ludvigsen & Hayton, 2020, lk 3–4)

Eestis on spordisündmused tähtsal kohal ning toimuvad aastaringselt. Statistikaamet viis 2017. aastal läbi uuringu, kus saadi teada, et iga kolmas Eesti elanik käib spordisündmuse vaatamas (Põlluäär, 2018). Neli spordisündmust on Eestis saanud suurt rahalist toetust Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusest (edaspidi EAS), need sündmused toovad Eestisse aastatel 2020–2021 rahvusvahelist publikut ning kasvatavad välituristide ööbimisi. Need sündmused toovad ning tutvustavad Eestit ligi 63 000 turistile (EAS, 2020).

Spordisündmuste turvalisuse tagamist tähtsustades ühines Eesti 2019. aastal Euroopa Nõukogu konventsiooniga, mis hõlmab jalgpalli ja teiste spordisündmuste turvalisuse ning julgeoleku lähenemisviise (EADSE, *s.a.*). Koroonaviiruse leviku ajal, 4.–6. septembril 2020, toimus Eestis World Rally Championship (WRC), kus sündmuse turvameetmena pidid pealtvaatajad kohustuslikult kasutama nakkusohu tõkestamiseks maske. Samuti oli sündmusel turvameetmena kasutusel vähemalt kahemeetrise vahemaa hoidmine pealtvaatajate vahel ja käte desinfitseerimisvahendi kasutus. (Postimees Sport, 2020) Tallinna maratoni peakorraldaja M. Lilliallik (Laurima, 2018) arvab, et turvanõuded spordisündmuste korraldamisel on läinud üha konkreetsemaks ning karmimaks ja et riik tervikuna vastutab spordisündmuse turvalisuse eest. K. Leif (Postimees, 2016, viidatud Ruhno, 2016 vahendusel) väidab aga, et spordisündmused ei ole Eestis piisavalt turvalised.

Eestis ei ole varem spordisündmuste turvalisuse teemat uuritud. Eelnevast lähtuvalt on käesoleva lõputöö probleemküsimuseks see, kuidas on võimalik tagada turvalisus

spordisündmustel. Töö eesmärk on esitada Eestis toimuvate spordisündmuste korraldajatele ettepanekuid turvalisuse tagamiseks. Lõputöö uurimisküsimus on järgmine: kuidas hindavad spordisündmustel osalejad Eestis toimuvate sündmuste turvalisust ja selle saavutamise viise?

Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- 1) anda ülevaade spordisündmuste liikidest, mõjust, ohtudest ning korraldamisest, millega on võimalik muuta spordisündmust turvalisemaks;
- 2) koostada ning viia läbi küsitlus, saamaks teada, milliseid turvameetmeid rakendatakse Eestis toimuvatel spordisündmustel ja spordisündmuste osalejate hinnangut rakendatavatele meetmetele;
- 3) analüüsida uuringu tulemusi;
- 4) teha järeldused ja esitada Eesti spordisündmuste korraldajatele ettepanekuid turvalisuse tagamiseks.

Töö jaguneb kaheks peatükiks, millest esimene on teoreetiline osa, kus käsitletakse spordisündmuste liike ja korraldamise tausta. Antakse ülevaade spordisündmuste korraldamisest ning spordisündmuste turvalisuse tagamisest ja seda toetavatest lahendustest, samuti spordisündmuste ohust. Peamised autorid, kellele töös tuginetakse, on J.A.L. Ludvigsen, J. Kurtzman, T.H.B. Sofield, D.C. Watt ning G. Pisapia. Töö teine osa on uurimuslik peatükk, milles kirjeldatakse uuringu meetodit, valimit ning korraldust ja esitatakse tulemuste analüüs. Tulemuste põhjal tehakse ettepanekuid Eestis toimuvate spordisündmuste korraldajatele, kellel on võimalus tõsta seeläbi turvalisust.

1. TURVALISUSE TAGAMINE SPORDISÜNDMUSTEL

1.1. Spordisündmuste korraldamine

Inimestel on erinevad põhjused sündmuste külastamiseks, reisitakse nii välismaale kui oma riigi piires. Võetakse osa sündmustest, mis on seotud heategevusega, spordiga, teatriga, muusikaga jne. Käesolevas alapeatükis antakse ülevaade spordisündmustest ja nende liikidest. Lisaks arutletakse spordisündmuste korraldamise põhimõtete, protsessi, mõju ja kitsaskohtade üle ning tuuakse maailmast näiteid spordisündmuste ning nende korraldamise kohta.

Sporditurism on üks kiiremini kasvavaid turismisektoreid (Parker, 2019) ja see tõstab kohalikku majandust (Kurtzman, 2005a, lk 53). UNWTO (The World Tourism Organization) (2016) kirjutab, et rahvusvaheline sporditurism on globaalse turismi kasvus üks peamisi nähtusi. Technavio (2017) 2017. aasta analüüsi põhjal prognoositi sporditurismi väärtuse globaalseks tõusuks 2016. aasta 1,41 triljonilt dollarilt 5,72 triljonini 2021. aastal. COVID-19 pandeemia tõttu vähenes Lõuna-Euroopast ning Vahemere-äärsetest maadest väljaminev turismiturg 2020. aastal 72%, aga see peaks peaaegu tervenisti taastuma 2023. aastal. See sõltub pandeemia kestusest ja mõjust. (Statista, 2021)

On uuritud 30 erinevat sporditurismi definitsiooni ning leitud, et 90% inimestest peab sporti peamiseks reisimise motivaatoriks, 70% inimestele oli sporditurismi juures tähtis sihtkoht ja 36%-le toimumiseaeg (Rheenen, Cernaianu, & Sobry, 2017, lk 81). Sporditurism on puhkusel põhinev reis, mis viib üksikisikuid ajutiselt väljapoole oma kodu, et osaleda või vaadata füüsilist tegevust või vaatamisväärsusi, mis on seotud füüsilise aktiivsusega. See on üks osa sporditurismi klassifitseerimise viisist, millel on omakorda kolm alakategoriat – spordisündmusturism, aktiivne sporditurism ja nostalgia-sporditurism. (Ross, 2001, lk 3)

Spordisündmusturismi alla kuuluvad ulatuslikud sündmused nagu olümpiamängud, jalgpalli maailmameistrivõistlused vms. Aktiivne sporditurism tähendab reisimist spordiga seotud tegevuste vaatamiseks või neis osalemiseks, näiteks golf, tennis, jalgpall vms. Nostalgia-sporditurism meelitab külastama tuntud spordihooneid ning vaatamisväärusi. (Ross, 2001, lk 3) Sporditurism pakub turistidele aktiivseid (viidates aktiivsele osalemisele võistlejana) või passiivseid (viidates passiivsetele osalustele pealtvaatajatena) kogemusi (Perić, Vitezić, & Badurina, 2019, lk 1).

Eraldi on välja toodud sporditurismi kategooriad, mis lähtuvad toimumiskohast. Alltoodud kategooriad on määratletud, et näidata sporditurismi ulatust ning piiritleda erialaseid teadmisi. (Kurtzman, 2005b, lk 17) Kategooriaid on viis:

1. spordisündmus – regionaalne/rahvusvaheline/üleriigiline spordimäng vms;
2. spordiatraktsioon – spordimuuseum, konverents, staadion, teemapark vms;
3. spordituur – sukeldumise tuur, ronimise tuur, spordikoolituse tuur vms;
4. spordikuurort – golfi-, suusa-, tennisekuurort, spordikämping, kalakuurort vms;
5. spordikruis – purjetamise kruis, vaalavaatluse kruis, kruis paadiga vms.

(Kurtzman, 2005b, lk 17–19)

Sporditurismis on olulisel kohal spordisündmused. Turismisihtkohtade immateriaalne atraktiivsus, milleks on õnnelikud inimesed, spordi- ja kultuursündmuste korraldamine, on turismisihtkohtade alases kirjanduses, juhtimises ning turunduses palju tähelepanu saanud. Spordisündmused võivad soodustada turistide saabumist ja avaldada positiivset mõju sihtkoha mainele. (Gholipour, Arjomandi, Marsiglio, & Foroughi, 2020, lk 2)

Positiivse mõju väljatöötamisel on võtmeroll kohaliku kogukonna otsesel kaasamisel spordisündmuste korraldamisse, sealhulgas sündmuste jaoks täiendavate toodete ja teenuste pakkumine, näiteks toitlustamine, meelelahutus, logistika, transport jpt (Badurina, Perić & Vitezić, 2020, lk 2). Nunkoo, Riberio, Sunnasse, & Gursoy (2018, lk 156) kirjutavad, et pole üllatav, et suurspordisündmuste vastu võtvate riikide valitsused investeerivad korraldamisse ja pakkumisse palju ressursse, sest tänu sellele saavad riigid tuntuks ja vastava tulu tagasi.

Lähtuvalt spordisündmuste sisust, suurusel, toimumiskohast ja -sagedusest ning mõjukusest on neid liigitatud järgmiselt:

- suursündmus – oluline, kvaliteetne, enamasti periooditi ja globaalse mõõtmega, nt olümpiamängud, jalgpalli MM;
- tunnussündmus – nn signatuursündmus, mis on suursündmusest väiksem ja kvaliteetsem, keskendub spetsiifilisele spordialale, nt Tour de France, Wimbledon;
- rahvusvaheline sündmus – suure osalusega, toimub eri riikides periooditi või igal aastal, vaheldub riigiti, nt võrkpalli MM, korvpalli MM;
- üleriigiline sündmus – omane ühele riigile, korraldatud riigi või riikliku organisatsiooni poolt, nt Tallinna maraton, Eesti MV tennis;
- regionaalne sündmus – piirangutega üleriigiline või kohalik võistlus linnas või asulas, nt Vaida jüripäeva jooks, Kose jalgpallivõistlus. (Sofield, 2003, lk 151–152)

Selleks, et spordisündmus õnnestuks hästi ning toimuks õigel ajal, peab planeerima sündmuse korraldust. Sündmuskorralduse definitsioon on võime kontrollida sündmuse toimumiskoha ja osaliste protsessi (Raj, Rashid & Walters, 2017, lk 4). Sündmuse korraldamise eesmärgid on kvantitatiivsed, näiteks uuritakse küllastajate arvu (Eventbrite, 2017) ja rahalised, näiteks piletitulult kasumi teenimine, või kvalitatiivsed, mille puhul soovitakse tekitada küllastajates positiivseid tundeelamusi või mõtteid (Raj, Rashid & Walters, 2017, lk 5).

Viimase 30. aasta jooksul on spordisündmuste korraldamine muutunud paljude kogukondade jaoks populaarseks eesmärgiks (Parent, 2008, lk 3). Spordisündmuste korraldamine on protsess, mis koosneb seitsmest faasist (Watt, 2001, lk 4). Allolev loetelu järjestab etapid, mida läbitakse sündmuse planeerimise käigus ning milles on välja toodud tegevused, mis toimuvad enne sündmust, sündmuse ajal ja/või pärast sündmust:

1. sündmuse idee määratlemine ja esitlus;
2. teostatavuse analüüs (sise- ja väliskeskkonna uuring);
3. eesmärkide ja ülesannete püstitus (toetatakse tarbija vajadustele);
4. nõuete täitmise rakendatavus (tegeletakse eelarve, turunduse ning ressursidega);
5. plaani loomise rakendus (suhete loomine logistikaettevõtetega, koostööpartneritega jne);
6. sündmuse toimumisel protsessi jälgitavus ja selle põhjal sündmuse edukuse hinnang;

7. eelneva põhjal järgmise sündmuse planeerimine. (Watt, 2001, lk 4–5)

Spordisündmuse idee genereerimisel tuleb määrata eelkõige eesmärk. Spordisündmuse ülesannete püstitamisel tuleks toetuda tarbija vajadustele, sest kliente huvitab, miks sündmus leiab aset ja mis on selle eesmärk. Kui sündmusel on eesmärk, siis on sündmusel ka suund. (Rapiergroup, 2017) Kui eesmärk on kindlaks määratud, tuleb proovida eraldada osad, mis on ainulaadsed eesmärgi saavutamiseks, ning muuta need prioriteediks. Suure tõenäosusega on just need osad, mis teevad spordisündmuse edukaks. (Social Tables, *n.d.*)

Esimene suurem samm eduka sündmuse kavandamiseks ja planeerimiseks on selle kontseptsioon. Tuleb läbi mõelda, mille jaoks on sündmus korraldatud ning miks on see plaanitud. Kui see on välja mõeldud, tuleb välja selgitada, kellele on see sündmus suunatud. (Younts, 2020) Sündmuste planeerimises eristuvad sündmuste liikide seast näiteks spordi suursündmused, mis toimuvad sihtkohtades ühekordselt, neil on väga palju pealtvaatajaid ja ülemaailmne kajastus. Spordi suursündmused on palju suuremad kui tavalised sündmused ning nende korraldamisele kulub väga palju raha. Need sündmused avaldavad toimumiskohale ning kohalikule kogukonnale pikaajalist mõju. Seda liiki sündmused on näiteks olümpiamängud, jalgpalli MM ja maailmanäitused. (Müller, 2015, lk 634–637)

Sündmuse keskkonna mõistmine on planeerimise oluline osa ja see võimaldab eristada sellega seotud ohte ja võimalusi. Selleks tasub kasutada SWOT-analüüsi, mis on lihtne tööriist, mis hindab sündmuse korraldamisega seotud tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohte. Peab kindlaks tegema sündmuse tugevused ja nõrkused, võimalused, mida saab kasutada, ning ohud, mis võivad takistada eesmärgi saavutamist. Alles peale SWOT-analüüsi tegemist on soovituslik planeerida sündmust. (Gorny, 2018)

Näiteks võib spordisündmusele ohuks olla see, kuidas pealtvaatajate sissetulek mõjutab sündmuse külastamist. Veel võib oht olla osalejate vähenemine, näiteks on spordisündmustel osalemise uuringus välja toodud, et 2012. aastast on vähenenud osalejate arv 2% võrra. (Sprecher & Francesconi, 2018) Ohuks võib pidada ka halba ilma, kui sündmus toimub õues. Samuti on ohuks teine sündmus, mis toimub samal ajal. Veel

võib juhtuda, et ei leita piisavalt koostööpartnereid, kes maksaks kinni spordisündmusega seotud kulu. (Higgins, 2019)

Spordisündmuste korraldamine ja isegi pakkumiste tegemine võib olla rahaliselt kallis (Chalip, Green, Taks & Misener, 2017, lk 257). Spordisündmuse planeerimisel tuleb arvestada, et sündmuse kavandi jaotamine väiksemateks osadeks aitab kulutusi kokku hoida. Tuleb mõelda osalejate, pealtvaatajate, sponsorite, koostööpartnerite ning korraldajate kõigile vajadustele, et sündmus ikka toimuks. Vastasel juhul võib keegi alt vedada ja ka sündmusel võib selle tõttu tekkida suur probleem või võib kogu sündmus ära jääda. (Milano, *n.d.*) Suuremad spordisündmused hõlmavad tavaliselt suuri investeeringuid ja kindlasti aitaks riskide, keerukuste ning ebakindluste taseme varajane mõistmine projekti ulatust ja lõplikku edu määrata (Westerbeek, Smith, Turner, Emery, Green & Leeuwen, 2006, lk 7).

Spordisündmuse turundus on osalejatele edukalt tehtud siis, kui see on seotud neile meelepärase teema ja eesmärgiga. Sündmuse turundus algab selle nimest – nimi peab olema meeldejääv ning andma vihje, mis sündmus see on. Plakatid on kõige tõhusam viis spordisündmuste reklaamimiseks, vähemalt 18% plakatireklaami nägevatest inimestest külastavad kuulutuse sündmust. (Akolo, 2019)

Sotsiaalmeedia annab spordisündmusele iseäranis suure kandepinna. Eriti on see kasuks, kui paar päeva enne sündmust ja sündmuse ajal tehakse rohkelt postitusi ja lastakse osalejatel üles panna postitusi sotsiaalmeediasse. Sündmuse külastajate segmenteerimine aitab samuti turundusele kaasa, sest just tänu sellele pääsetakse ligi oma fännibaasile. Turundamisel peab eristama uusi külastajaid ja neid, kes olid juba varem sündmusest teadlikud, sest just siis on turundamine kõige tõhusam. (Cert, 2018)

Koostööpartnerid ja sponsorid on spordisündmustele olulised, sest tuntud koostööpartnerid saavad tuua rohkem külastajaid ning sellega kaasneb ka suurem tulu. Võimsad ja kuulsad koostööpartnerid võivad toetada suure rahasummaga, see aga tähendab, et on võimalik teha suurem ja uhkem spordisündmus. (Bayilis, *n.d.*) Koostööpartnerite kaudu on võimalik leida ka logistikaettevõtte; spordisündmuse korraldajatel on soovitatav kasutada kõigi projektide ning ülesannete täitmiseks ühe logistikaettevõtte teenust. See koostöö on tähtis, kuna logistikafirma pakub nõutavat

maa-, õhu- ja meretransporti ning koordineerib ülemaailmset transpordi-, lao- ja spordisündmuse toimumiskoha logistikat. (Nowthatslogistics, 2016)

Spordisündmuse toimumisel tuleb jälgida selle olukorda ning kavandada sündmuse programmi. Sündmuse kavandamisel tuleb valmis olla kõigeks, ka ebaõnnestumiseks, iga detaili arvesse võtmine aitab korraldajal sündmusel silma peal hoida. Kaasa aitab ka iga ülesande juurde vastutaja määramine. (Morand, 2021) Sündmuse lõppedes tuleb sündmust ennast hinnata, mida on kõige parem teha tagasiside kadu, mis näitab osalejate muljeid sündmusest. Tagasiside aitab korraldajatel märgata sündmuse tugevaid ja nõrku kohti. Sündmust saab hinnata ka sotsiaalmeedia abil, leides üles sellega seotud postitused ning analüüsid, kas inimesed olid rahul või mitte. (Lynch, *n.d.*)

Peale spordisündmust tuleb toimunu põhjal valmistuda järgmiseks sündmuseks. Esmalt tuleks tänada sportlasi, töötajaid, sponsoreid ning fänne. See on suur samm suhete loomise ning hoidmise suunas. (Nielsen, 2019) Teiseks tuleb müüa järgmiseks sündmuseks ette sooduspileteid, see on samal ajal nii spordisündmuse ettevalmistus kui ka selle turundamine (Cert, 2018). Kolmandaks tuleb sotsiaalmeediasse üles laadida postitusi sündmusest, see võib sündmust meelde tuletada paar nädalat. Viimaseks tuleb hinnata sündmust, pidades oma meeskonnaga avatud arutelu. See aitab tuvastada võimalikke varjatud probleeme ja annab uusi ideid. Tuleb üle vaadata, mida taheti saavutada, missugused eesmärgid olid ning mida saavutati. (Nielsen, 2019)

Sporditurismil on eraldi kategooriad, millest üks on spordisündmus, mis omakorda jaguneb eraldi rühmadeks. Spordisündmustest on saanud turismiattraksioonid, mille pärast sihtkohti külastatakse. Spordisündmuse taga on korraldajad, kes määravad sündmuse eesmärgi ja temaatika. Korraldajad planeerivad ning juhivad protsessi sündmuskorralduses kasutuses olevate viisidega. Võib juhtuda, et kindlas faasis tekib veakoht või oht, kuid SWOT-analüüs aitab veakohad ja ohud üles leida ning neid parandada. Spordisündmustel tuleb eelneva sündmuse põhjal valmistuda järgmiseks sündmuseks.

1.2. Spordisündmuste ohud, turvalisus ja seda toetavad lahendused

Käesolevas alapeatükis keskendutakse spordisündmuste turvalisust mõjutavatele teguritele, riskidele ja ohtudele, mis spordisündmuse raames avalduvad. Käsitletakse spordisündmuste turvalahendusi, mille abil saab sündmust paremini ja laiahaardeliselt turvalisena hoida. Samuti tuuakse esile võimalikud arenguteed, mis võivad spordisündmuste korraldajaid mõjutada turvalahenduste väljatöötamisel.

Spordisündmustel on peamiselt viis ohtu, milleks on avalik korrariikkumine, riigivastane ekstremistlik käitumine, raske ja organiseeritud kuritegevus (sh küberrünnakud), terrorism (Giulianotti ja Klauster, 2010, lk 50) (sh rünnakud rahvarohketes kohtades, transpordis ja mittetraditsioonilised rünnakud) ning suured õnnetused ja looduslikud olud (sh karmid ilmastikuolud ning nakkushaigused) (Pisapia, 2016, lk 145). Avalik korrariikkumine tähendab inimest või inimeste hulka, kes kujutavad endast suuremat riski avaliku korra häirimiseks (Digitalclues, 2020). Avalikku korrariikkumist on esinenud näiteks jalgpallisündmustel –1998. aasta ja 2006. aasta maailmakarikavõistlustel ning Euroopa meistrivõistlusel 2004. aastal ja 2016. aastal (Ludvigsen, 2019, lk 989).

Riigivastane ekstremistlik käitumine viitab inimese või inimeste rühmade tegevusele, kes sooritavad kuritegevusi oma protestisõnumi edastamiseks (Middlesbrough, *n.d.*). Näiteks 2016. aastal kasutas Rio de Janeiro politsei veidi enne avatseremooniat olümpiavastaste meeleavaldajate ründamisel pisargaasi, kummikuule ja uimastigranaate. See rünnak oli sotsiaalmeedias üleval ning sai tuntuks, kuna leidis aset mõni kilomeeter enne olümpia toimumise koha. (Wolohan, *n.d.*)

Organiseeritud kuritegevus (sh küberrünnak) tähendab kuritegelikku organisatsiooni, mis töötab selleks, et saada kasu ebaseaduslikust tegevusest (UNODC, *n.d.*). Küberrünnakuid esines näiteks 2018. aasta jalgpalli maailmameistrivõistlustel, kus kurjategijad kasutasid võltsrakendusi ning sündmust kajastavaid veebisaite, veebipettusi ja võltskaupade pakkumisi. Kurjategijad said enda kätte spordisündmusel osalejate isikliku informatsiooni ning kasutasid seda enda hüvanguks. Käesoleva informatsiooniga said kurjategijad enda käsutusse paroole, mille abil sai nii raha enda kontole kanda kui ka otsida spetsiifilisi faile (Trendmicro, 2018).

Terrorism ja terrorismivastane võitlus on lisandunud oluliste globaalsete poliitiliste probleemide hulka, eriti pärast 11.09.2001 (Toohey & Taylor, 2008, lk 3), kus terroristid lendasid Maailma Kaubanduskeskusesse (Combes, 2017, lk 126). Terroristid on varemgi üritanud pääseda olümpiamängudele ja teistele suurtele spordisündmustele ning võivad seda teha ka tulevikus, sest terroristide põhieesmärkide saavutamiseks on spordisündmus ideaalne koht – arvatakse olevat vaba hirmupoliitikast ning väljaspool terroristide käeulatust, kuid terroristid tuletavad ennast aeg-ajalt meelde, korraldades pommiähvardusi vms. Terroristid soovivad kodanikke spordisündmuste juures eemale peletada, sest kodanikud tunnevad ennast nendel sündmustel mugavalt ja vabalt. (Toohey & Taylor, 2008, lk 3) Näiteks 15. aprillil 2013. aastal Bostoni maratoni lõpusirgel toimus pommitamine, mis sai tuntuks üle maailma (Combes, 2017, lk 126).

Vaatamata suurenevatele investeeringutele, mis on tehtud terrorismiga võitlemiseks, on rahvusvahelise terrorismi uue laine tõttu ikkagi aeg-ajalt toimunud terrorirünnakuid spordisündmustel (Wang, Ni, Shen & Li, 2019, lk 2). Näiteks oktoobris 2010 tulistati kaht Taiwanis turisti just enne Rahvaste Ühenduse mängu New Delhis Indias (Peter, 2011, lk 24). Jaanuaris 2010 hukkus ligi sada inimest, kui enesetaputerrorist ründas võrkpallivõistlusel pealtvaatajaid Pakistanis Laki Marwatis. Nädal hiljem ründasid relvastatud inimesed Togo rahvusmeeskonda, tappes vähemalt kaks ja vigastades seitset inimest. (Richards, *n.d.*, lk 7) Seetõttu pööratakse spordisündmuse turvalisusele kogu maailmas üha rohkem tähelepanu (Wang, Ni, Shen & Li, 2019, lk 2).

Probleemiks ja ohuks spordisündmusel võivad olla ka epideemiad ja pandeemiad, millele on vähem tähelepanu pööratud nii meedias kui ka sündmuste korraldajate poolt (Dickmann, 2013, lk 1). Suuri õnnetusi ning looduslikke olusid (sh karmid ilmastikuolud ja nakkushaigused) ei saa inimesed ise kontrollida, seega kui need juhtuvad, võib sündmus ära jääda. Näiteks 2018. aasta Pyeongchang (Lõuna-Korea) talveolümpiamängude ajal olid suured miinuskraadid ja tugev tuul. Mitmed mäesuusa-, slaalomi- ja lumelauasündmused olid kas häiritud või tuli edasi lükata. (Miller, 2020) Tokyo 2020. aasta olümpiamängud tuli COVID-19 pandeemia tõttu edasi lükata 2021. aasta suvesse (Blackburn & McCarriston, 2020).

Spordisündmuste riskiks võib pidada piletite ülemüüki, nii et rahvast koguneb liiga palju ning selle tõttu võivad saada viga nii pealtvaatajad kui ka osalejad. Näiteks 1989. aastal

toimus Ühendkuningriigis jalgpallivõistlus, mida peetakse riigi kõige hullemaks spordikatastroofiks. Võistlusel oli üle 10 000 fänni, kuid korraldajad ei arvestanud ruumiga. Pealtvaatajad tahtsid sündmust näha ning hakkasid trügima, et mahtuda hoonesse, selle tagajärjel sai surma 96 inimest ja sadakond vigastada. Uurimine lõppes alles 2016. aastal, kus vandekohus mõistis korraldajaid süüdi. (AthleticBusiness, 2017)

2012. aasta olümpiamängudel Londonis müüdi kogemata üle 10 000 pileti sünkroonujumisele. Süsteemis tekkis viga ning pileteid pidi müüki tulema 10 000, kuid inimliku vea pärast tuli neid müüki 20 000. Probleemist saadi teada, kui inimesed hakkasid helistama ja uurima, kui said aru, et neil ei ole istekohtade numbrit piletil. Kohe hakati saatma e-kirju ja helistama, et vabandada ja tagastada raha või vahetada pilet olümpiamängude järgmise sündmuse pileti vastu. (Degun, 2012)

Samuti on võimalikuks riskiks osalejate ning pealtvaatajate omavaheline arusaamatus. Näiteks 2004. aastal toimus USA-s korvpallivõistlus, kus võistlejad läksid omavahel tülli ja hakkasid kaklema, üks pealtvaataja viskas võistleja pihta oma joogitopsi ning osaleja sekkus kaklusesse. Üheksa võistlejat kõrvaldati sündmuselt ja viis pealtvaatajat said kriminaalsüüdistuse. (AthleticBusiness, 2017)

2019. aastal läksid jalgpallifännid Kreekas kallale jalgpalluritele, kasutusele võeti süüteseguga pudel (ehk Molotovi kokteil) ning politsei proovis fänne peatada pisargaasiga. Pisargaasi aur levis staadionile ja ärritas fännide ja mängijate silmi, sundides lõpuks korraldajaid mängu lõpetama. (Lazzeretti, 2020)

Erinevaid riske on võimalik tuvastada riskihindamis- ja juhtimisprotsessiga, mis jaguneb kolmeks etapiks:

1. riskide kindlakstegemine – hõlmab riskide tuvastamist, hindamist, ja võrdlemist riskimaatriksi kaudu, tagamaks, et ressursse ning aega kasutatakse õigesti;
2. riskide maandamine – hõlmab strateegilise kavandamise nõuete vastuvõtmist, mis on vajalikud konkreetse riski maandamiseks või mõju vähendamiseks;
3. jääkriskide mõistmine – kuigi riske pole võimalik kõrvaldada, tunnistavad otsustajad riskide jääkmäära ja aktsepteerivad seda. (Pisapia, 2016, lk 145)

Spordisündmuste turvalisusega seotud tehnoloogia-alased trendid on kujunenud aastate jooksul. S. Dunn (*n.d.*) kirjutas artikli, kus on esindatud erinevad tehnoloogiad, mis on seotud spordisündmuste turvalisusega:

- ühenduvus – iga uus tehnoloogia ja seade, mida kasutatakse spordisündmuse kaitsmiseks, peab olema võimeline omavahel ning turvakeskusega suhtlemiseks, nt turvatöötajatel raadiosaatjad (Vertel Digital, 2020);
- suhtlus – kommunikatsioon peab toimuma läbi ühe interneti- või tehnoloogiakanali (nt Zoom (Safety Considerations for..., *n.d.*)), sest siis on korrakaitsel lihtsam jälgida spordisündmust ning selle ümbrust;
- videovalve – turvakaamerad spordisündmusel võivad pakkuda kohtuekspertiisile teavet, mis võimaldab tuvastada inimesi või olukordi;
- perimeetri tuvastus ja kindlustus – nutikas liiklustehnoloogia, mis näiteks avastaks illegaalseid juhtumeid, võiks juhatada õiguskaitseorganeid konkreetset huvi pakkuvat ala uurima või töötama koos transpordimeeskonnaga, et reageerida kiiremini;
- koostöö ja partnerlus – turvakava väljatöötamisel on vaja järgida avaliku ja erasektori partnerlust ja koostööd, et omavahel läbi rääkida ja kokku leppida käitumine konkreetse spordisündmuse või olukorra suurimate ohtude korral;
- sotsiaalmeedia – kasutatakse sotsiaalmeediat, mis on mõeldud avalikult kättesaadava teabe hankimiseks mõeldud, et leida märksõnu võimalikke ohtude kohta, nt sotsiaalmeediaplattform Instagram, kus on võimalik kasutada märksõnu temaviitega (ViaSport, *n.d.*). (Dunn, *n.d.*)

Rand (*n.d.*) viis läbi 30 intervjuud, et uurida asotsiaalse ja vägivaldse käitumise olemust ja sellega seotud tegureid jalgpallivõistlustel. Alkohol, sotsiaal-poliitilised ning psühholoogilised tegurid, olukorraga seotud faktorid ja mängureaktsioonid mõjutavad vägivaldset ja asotsiaalset käitumist. Need tegurid on tavaliselt vastastikmõjus ning ükski käitumisstiil ei anna tooni kõigil juhtudel. Turvakaamerate kasutamine, kohustuslik transpordikorraldus fännidele ja sündmuse varane algusaeg näivad olevat tõhusad vägivalda ja asotsiaalse käitumise vähendamiseks. (*Ibid.*)

Kõige paremini aitab asotsiaalset ja vägivaldset käitumist peatada inimeste käitumise modelleerimine ehk see, kui turvatöötajad jälgivad inimeste kultuurilisi, individuaalseid ja keskkonnaalaseid erinevusi selles, kuidas nad ruumis liiguvad. Inimeste käitumise

modelleerimine aitab turvatöötajatel seda prognoosida ning jälgida. Eespool nimetatud on kõige tõhusam, kui on korduva koostööga, kuhu kaasatakse eksperte, kes modelleerivad, sündmusel osalejate, pealtvaatajate ning turvatöötajate käitumist. Samuti on rahvusvaheline politseikoostöö aidanud tagada suures osas probleemivabasid spordisündmuseid. (Rand, *n.d.*) Rahvusvahelist politseikoostööd sai näha näiteks 2018. aasta jalgpalli maailmameistrivõistlustel Venemaal, kus osalevate riikide turvaüksused kutsuti kõik koos osalema sündmuse turvalisuse korraldamisele (Council of Europe Portal, 2018).

M. Fernandes (2019) kirjutas artikli kus, intervjueriti kahte inimest, kes tegelevad spordisündmuste turvalisusega. Üks intervjueritavast viis läbi uuringu ja ütles, et ainult 53%-l sündmuste korraldajatel on tegelikult hädaolukorra lahendamise jaoks plaan paigas. Seega, kui peaks juhtuma õnnetus ja keegi peaks haiget saama, ei ole korraldajal tihtipeale võimalik teda aidata. Olenevalt sellest, kus sündmus toimub, peaks olema 5–10% sündmuse eelarvest suunatud ohutusele ja turvalisusele. (Fernandes, 2019) Iga spordisündmuse korraldaja peaks välja töötama ning rakendama hädaolukorra lahendamise plaani, mille tähtsaim komponent on arstiabi kohalolek. See tuleb välja töötada koostöös kohaliku haigla ja korraldajaga. Hädaolukorra lahendamise plaan aitab järge pidada sündmuse toimunust. (Chandanwale, Kulkarni, Kadam, & Tatiya, 2015, lk 124)

Spordisündmuste turvalisuse tagamiseks on arstiabi kohalolek väga vajalik, aga nõuab koordineeritud eelplaneerimist. Arstiabi kohalolekuga seoses tuleb arvesse võtta mitmeid tegureid – sündmuse tüüp, suurus, koht, aasta-aeg. (Leggit, & Brundage, 2017, lk 360) Sündmuse korraldajad ning koostööpartnerid sageli ei kontrolli arste, keda palkavad, mistõttu mõnikord võetakse vastu kvalifitseerimata arstiabi. Tähtis on alati jälgida, keda palgatakse, et inimesel oleks vajalik sertifikaat ja tõend, sest nendest inimestest võib sõltuda küllastaja tervis. Lisaks on tähtis, et sündmuskohas oleks meditsiiniliste põhiprotseduuride jaoks olemas õige varustus ja kui see puudub, tuleb varustus kindlasti kohale tuua. (Channon, Matthews, & Hillier, 2020, lk 238)

Üheks spordisündmuse turvalisuse elemendiks, mida on hakatud ka rakendada, on terrorivastane programm. Rahvaste Ühendus (*United Nations*) käivitas ülemaailmse algatuse tippspordisündmuste terrorismi eest kaitsmiseks 2020. aasta alguses, et noorem

põlvkond oleks vähem vägivaldne. Käesolev programm toob kasu õiguskaitseorganitele, politseile, avalikele ja eraettevõtetele, kes on seotud spordisündmuste korraldamisega. Terrorivastane programm suurendab teadlikkust terrorismiohtudest tippspordisündmustega seoses, suurendab vastupanuvõimet terrorismile noorte seas, aitab vältida vägivaldset ekstremismi, suurendab liikmesriikide võimet ennetada vägivalda ja võidelda sellega. Programmi katsetatakse kuni 2022. aasta lõpuni ning kui see toimib, jätkatakse selle kasutamist. (Global initiative launched..., 2020)

Haiguspuhangud spordisündmustel võivad olla pärit ühest kohast, kuid sagedamini on põhjustatud arvukatest allikatest. See nõuab omakorda pidevat jälgimist ning aktiivset avastamist. Nakkushaiguste leviku peatamise oluline aspekt on sobiv käitumine, see kehtib isikliku hügieeni, toidu- ja veeohutuse kohta. Tervisealaseid nõuandeid jagatakse tavaliselt voldikute ning plakatitena, kuid see toimib väga vähesel määral. (Dickmann, 2013, lk 4) EURO 2012 uuringust selgus, et 77% kohalviibijatest jäi pakutavatest tervisealastest nõuannetest (voldikud, plakatid) ilma, sest flaiierite jagajad ei teinud oma tööd tähelepanelikult ega jaganud neid kõikidele küllastajatele (Janiec, Zielicka-Hardy, Polkowska, Rogalska & Sadkowska-Todys, 2012, lk 1). Uuemad meediavormid nagu tekstisõnumid ja sotsiaalmeedia tunduvad olevat mõnevõrra edukamad kui kohapeal flaiierite jagamine (Lund, Wong, Lewis, Turris, Vaisler, & Gutman, 2013, lk 2).

Controlrisks (*n.d.*) on ettevõtte, mis tegutseb üle maailma ja tagab turvalisust spordisündmustel erinevate meetmetega. Nad teevad seda kuue lahenduse abil: ohu ja riski hindamine, küberkaitse, turvalisuse kavandamine ja kujundamine, operatiivne turvalisus, kriisireguleerimine, turvatöötajate koolitus. Ohu ja riski hindamist tehakse, kasutades võrdlusanalüüsi ja lünkade analüüsi. Küberkaitse tagatakse küber- ja veebipõhise ohu jälgimisel ning riskinõustamise teel. Turvalisuse kavandamine ja kujundamine toimub turvaülevaatuste, operatiivse valmisoleku ning turvaprogrammi arendamise abil. (*Ibid.*)

Operatiivne turvalisus on tagatud käitumise tuvastamise, videojärelvalve ning turvaoperatsioonide keskuste abiga. Kriisireguleerimine on tagatud tänu turvajuhtumitele reageerimisele, stsenaariumite planeerimisele ja plaanide kavandamisele. Töötajate koolitusi, mille sisuks on enesekaitse ja küllastajate turvalisuse tagamine, viiakse läbi

sündmuse korraldajatele, turvatöötajatele. Controlrisks lahendused keskenduvad spordi turvalisusele, vastupidavusele ja terviklikkusele. (Controlrisks, *n.d.*)

2013. aastal katsetati esimest korda metallidetektorit spordisündmuse turvalisuse huvides. Sündmus, milleks oli korvpallivõistlus, toimus USA-s ning metallidetektor töötas sujuvalt, sündmusel ei olnud turvalisusega probleeme. Peale seda spordisündmust kasutati metallidetektoreid ka järgmistel aastatel. (AthleticBusiness, 2017) K. Handersoni (2019) arvates on metallidetektori süsteem mugav ja töötab hästi, turvates spordisündmust. Handerson kirjutab, et pöörlevad ukсед on sarnase süsteemiga ja kui ei ole võimalik panna metallidetektorit, siis teevad need ära sarnase töö. Ta hindab kõige paremaks turvasüsteemiks nutikaid turvakaameraid, mis oskavad ise fikseerida kurjategijaid ning võimalikke ohte. (Handerson, 2019)

2012. aasta Londoni olümpiamängudel rakendati turvalisuse mudel, kus pöörati rohkem tähelepanu kõikide sündmuse aspektide turvalisusele, mis sisaldas lisaks ennetavale politseitööle ja luuretegevusele vähemalt kolme etappi. Esimene etapp hõlmas eelplaneerimist – kui sündmuse ajal peaks kuritegevuse ennetamine ebaõnnestuma ja tekivad julgeolekuprobleemid, nt leiab aset terrorirünnak. Teine etapp hõlmas avaliku ning eraruumi ümberkorraldamist, kus sündmuse toimumiskoha ümber pandi piirdeid ja kontrollipunktid mängude vaheaegadeks. Kolmandas etapis võeti kasutusele turvakaamerad ning lisaks olemasolevatele paigaldati ka lisakaameraid, et laiendada järelevalve võrku. (Coaffe, Fussey, & Moore, 2011, lk 7–13)

Ainulaadseks spordisündmuste turvalisuse lahenduseks peetakse teadlikkuse ja reageerimise koostööl rajanevat süsteemi. See ühendab füüsilise turvalisuse, suhtlemise, äriteabe ning andmete ühele platvormile integreerimise võimalusi. Süsteem tagab turvalisuse ja tegevuste haldamise, täieliku olukorrateadlikkuse ning parema koostöö, võimaldades koordineerida esmaabi andjate ja kaitsvate inimeste tegevust teabega, mida nad hädaolukorras peavad teadma. Lisaks üldise ohutuse ja turvalisuse parandamisele need süsteemid vähendavad vajadust vanade süsteemide järele. (Handerson, 2019)

Spordisündmuse osalejaid ja külastajaid on võimalik ohutuse tagamise kaasata ning motiveerida erinevate võimaluste teel. B. Watsoni (2020) arvates on aga parim viis, kuidas hoida spordisündmust turvalisena osalejate ning külastajate jaoks, hädaolukorra

haldamise tehnoloogia kasutamine, et valmistuda ja reageerida õigel ajal. Watson kirjutab, et see tehnoloogia hõlmab juhtimiskeskust, mis on mõeldud järgmisteks tegevusteks:

- sündmuste, tegevuste, intsidentide jälgimine ja reageerimise koordineerimine;
- kõigist asjakohastest andmetest ühise tegevuspildi loomine, mis on kättesaadav kõigile sihtrühmadele, sündmusega seotud töötajatele, esmaabi andjatele jne;
- tõhus suhtlus, mis võimaldab teavet jagada reaalsajas, igal pool ning igal ajal, mistahes tüüpi seadmes, nt Google Hangout (Safety Considerations for..., *n.d.*) kasutus. (*Ibid.*)

Spordisündmusel on peamiselt viis ohtu – avalik korrarikkumine, riigivastane ekstreemistlik käitumine, kuritegevus, terrorism, suurõnnetused. Spordisündmusel on ka riskid, mida on võimalik tuvastada spetsiaalse protsessiga, mis jaguneb kolmeks – riskide kindlakstegemine, riskide maandamine ning jääkriskide mõistmine. Spordisündmusel on erinevad ohutegurid, näiteks terrorismiohu tõttu on korraldajate jaoks suur proovikivi see, et on vaja tagada täielik turvalisus ja järelevalve nii küllastajatele kui ka osalejatele. Spordisündmusel on turvalisusega seotud tehnoloogia-alased trendid, mis on välja kujunenud aastate jooksul. Spordisündmustega seoses on vähem tähelepanu pööratud epideemiatele ning pandeemiatele, kuigi need kujutavad suurt ohtu. Spordisündmuste jaoks on mitmeid turvalisusega seotud lahendusi, mida juba kasutatakse või hakatakse rakendada, näiteks metallidetektorid, küberkaitse, teadlikkuse ja reageerimise koostöö, pöörlevad ukSED, töötajate koolitused, ohu ja riski hindamine.

2. EESTI SPORDISÜNDMUSTE TURVALISUSE TAGAMISE UURING

2.1. Uuringu meetod, valim ja korraldus

2017. aastal viis Statistikaamet läbi kultuuris osalemise uuringu, kust selgus, et iga kolmas Eesti elanik käis spordisündmuse vaatamas. Enim vaatajaid oli Tartu maakonnast (34%) ning kõige vähem Võru maakonnast (22%). Rohkem elati kaasa jalgpallile, mida mainiti küsitluses üle 70 000 korra, ja vähem jäähokile, mida mainiti alla 10 000 korra. (Põlluäär, 2018)

2019. aastal ühines Eesti Euroopa Nõukogu konventsiooniga, millega oli liitunud juba 17 riiki. Konventsioon käsitleb jalgpallivõistluste ning teistel spordisündmuste turvalisust ja julgeolekut. See moderniseerib jalgpallivõistluste ja teiste spordisündmuste pealtvaatajate vägivalda ja muid korrariikumisi. Eestis osalevad turvalisuse kaitsel Politsei- ja Piirivalveameti ning Kultuuriministeriumi esindajad. Konventsiooni eesmärk on jalgpallivõistluste ning muude spordisündmuste ohutus, turvalisus ja see, et need kõik toimuksid sõbralikumas keskkonnas üle maailma. (EADSE, *s.a.*)

Eestis toimus 4.–6. septembril 2020 World Rally Championship (WRC), kuhu tavaliselt on lubatud mitukümmend tuhat pealtvaatajat, kuid koroonaviiruse tõttu oli seekord pealtvaatajate lubatud arvuks 16 000. Autospordisündmusel pidid pealtvaatajad nakkusohu tõkestamiseks kogu toimumise aja kasutama turvameetmena maske. Maske jagati sissepääsualal tasuta ning ükski osaleja ei saanud sündmusealale maskita sisse. Sündmuse korraldajad olid läbi mõelnud kogu pealtvaataja teekonna rallile, k.a kätepesujaamad, desinfitseerimisvahendi kohad ning tualettide asetus, et sündmus toimuks ohutult ja probleemideta. (Postimees Sport, 2020)

Eestis pole varem tehtud uuringuid spordisündmuste turvalisuse osas. Töö eesmärk on esitada ettepanekuid Eestis toimuvate spordisündmuste korraldajatele turvalisuse

tagamiseks. Eesmärgi täitmiseks püstitas autor järgmise uurimisküsimuse: kuidas hindavad spordisündmustel osalejad Eestis toimuvate sündmuste turvalisust? Selleks, et saada vastust uurimisküsimusele, viidi läbi uuring, mille eesmärk oli teada saada, milline oli küllastajate arvamus seoses turvalisusega, selleks rakendavate meetmetega ja lahendustega Eestis toimuvatel spordisündmustel.

Andmete kogumiseks kasutati küsitluse meetodit, mille eelised on järgmised:

- ühtlus – vastajad näevad täpselt samu küsimusi,
- vastajad vastavad küsimustele enda sõnadega,
- vastajal on piisavalt aega mõtlemiseks ja vastamiseks,
- saab kaasa haarata kaugetes piirkondade elavaid inimesi. (Aryal, 2019)

Uuringusse kaasati vastajaid kogu riigist, selleks oli internetiküsitlus sobivam viis, millega jõuda paljude vastajateni ja leida spordisündmustel osalejaid igalt poolt riigist. Kõnealuse uurimismeetodi negatiivseteks aspektideks peetakse näiteks piiratud vastajate arvu, asjaolu, et ankeet ei ole oma tehnoloogiaga piisavalt turvaline, mis omakorda ohustab vastuste usaldusväärsust, ning arusaamatuid küsimusi, mida ignoreeritakse ja mille pärast jäetakse ankeedile vastamata (Howard, 2019). Autor võttis negatiivseid aspekte arvesse ning planeeris protsessi etappe ajavaruga.

Ankeet (vt lisa 1) põhineb käesoleva töö teoreetilisel osal, kus on kasutatud allikaid, mis on seotud spordisündmuste turvalisuse lahenduste ja rakendamisega, need on järgnevad:

- terrorivastane programm (Global initiative launched..., 2020);
- ohu ja riski hindamine (Controlrisks, *n.d.*);
- küberkaitse (Controlrisks, *n.d.*);
- turvalisuse kujundamine (Controlrisks, *n.d.*);
- kriisireguleerimine (Controlrisks, *n.d.*);
- turvatöötajate koolitus (Controlrisks, *n.d.*);
- metallidetektor (AthleticBusiness, 2017; Handerson, 2019);
- pöörlevad ukseid (Handerson, 2019);
- turvakaamerad (Dunn, *n.d.*; Handerson, 2019; Coaffe, Fussey, & Moore, 2011, lk 7–13);
- politseitöö ja G4S (Coaffe, Fussey, & Moore, 2011, lk 7–13; Rand, *n.d.*);

- transpordikorraldus fännidele (Rand, *n.d.*);
- sündmuse varasem algusaeg (Rand, *n.d.*);
- tervisealased voldikud (Dickmann, 2013);
- tervisealased plakatid (Dickmann, 2013)
- arstiabi kohalolek (Leggit, & Brundage, 2017, lk 360; Channon, Matthews, & Hillier, 2020, lk 238).

Vastajatele esitati 16 küsimust, mida ankeedis liigitati küsimuste sisu alusel neljaks teemaplokiks: (1) inimeste kogemuste ja taustainfo uurimine seoses spordisündmustega, (2) inimeste arvamus erinevate tegurite olulisusest spordisündmustel, (3) vastaja hinnang Eestis kasutatavatele lahendustele ja turvalisusele spordisündmustel, (4) demograafilised andmed. Ankeedis olid enamasti valikvastuste ja skaaladega küsimused, lisaks neli avatud küsimust. Vastajate hinnang saadi teada neljapallise skaala abil, tänu millele sai jaotada vastused ühest äärmusest teise, nt “tõenäoline” kuni “ebatõenäoline” (Formplus Blog, 2019). Lisatud oli vastusevariant “ei oska öelda”.

Uuringu üldkogumi moodustasid kõik Eestis toimuvatel spordisündmustel osalenud ja pealtvaatajad, kes elavad Eestis. Valimi moodustamise puhul kasutati sihipärase valimi meetodit, mille puhul anti kõigile, kes kuulusid üldkogumisse võimalus vastata ankeedile. Ankeet koostati Limesurvey platvormil ja seda jagati sotsiaalmeedias. Alguses (16.02.21) viidi läbi prooviuuring kolme inimesega. Leiti kitsaskohad ja tehti vajalikud parandused, mis puudutasid sõnastust ning valikuvariante. Autor tegi küsitluse avalikuks 1. märtsil 2021.

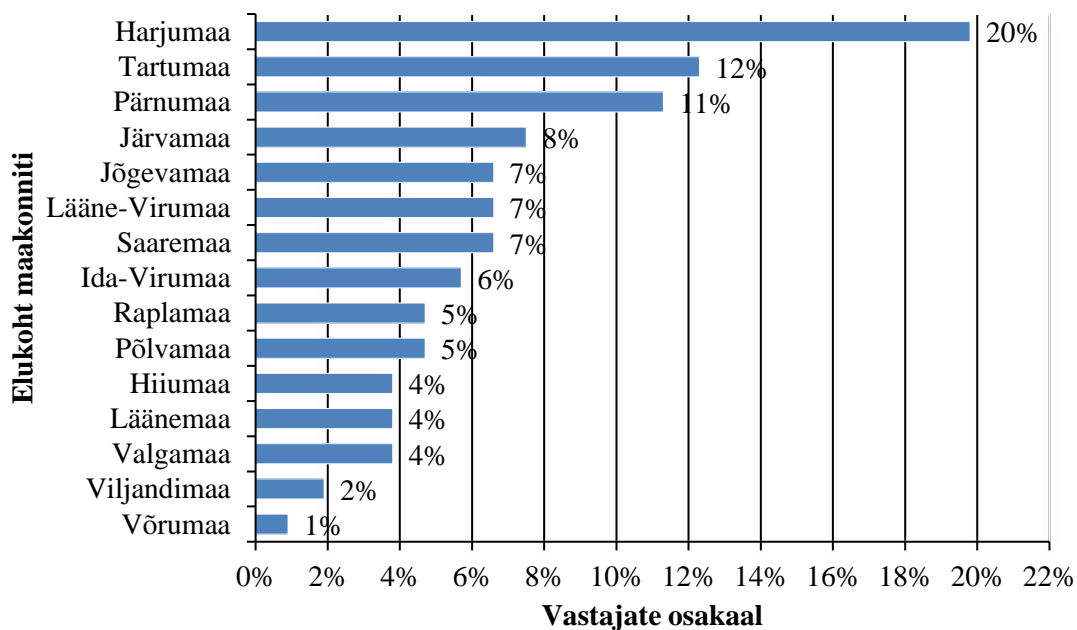
Ankeedi link jagati viieteistkümnes Facebooki grupis, kuhu kuulusid kõik Eesti maakondade kogukondade grupid. Kaasa aitasid ka autori tuttavad, kes tema lehele postitatud linki jagasid. Esimese õhtuga laekus 37 vastust, hiljem hakkas vastuste laekumine aeglustuma. Autor jälgis kogu aeg küsimustikku, oli näha, et suur osa vastajatest oli Harjumaalt, kust on ta ka ise pärit. Küsitlust postitati mitmeid kordi väheste vastajatega maakondade (nt Viljandimaa ja Võrumaa) gruppidesse, sest vastajaid sooviti saada üle kogu Eesti.

Andmete kogumine lõppes 15. märtsil 2021. Kokku laekus 335 ankeeti, kuid autor pidi osa ankeete eemaldama ja analüüsitavaks jäid 106 ankeeti. Eemaldatute hulgas olid täiesti

täitmata ankeedid ning need, milles oli vastatud esimesele kahele küsimusele ning teistele oli jäetud vastamata. Valikvastustest ning skaaladest saadud andmeid analüüsiti, kasutades kirjeldavat statistilist analüüsi. Avatud küsimustest saadud andmeid kodeeriti ning analüüsiti sisuanalüüsi meetodiga. Vastajad kodeeriti tähega „v” ning järjekorranumbriga. Valikvastuste ja avatud küsimuste andmed sisestati analüüsimiseks Exceli programmi. Tulemusi illustreeriti joonistega.

2.2. Uuringu tulemuste analüüs

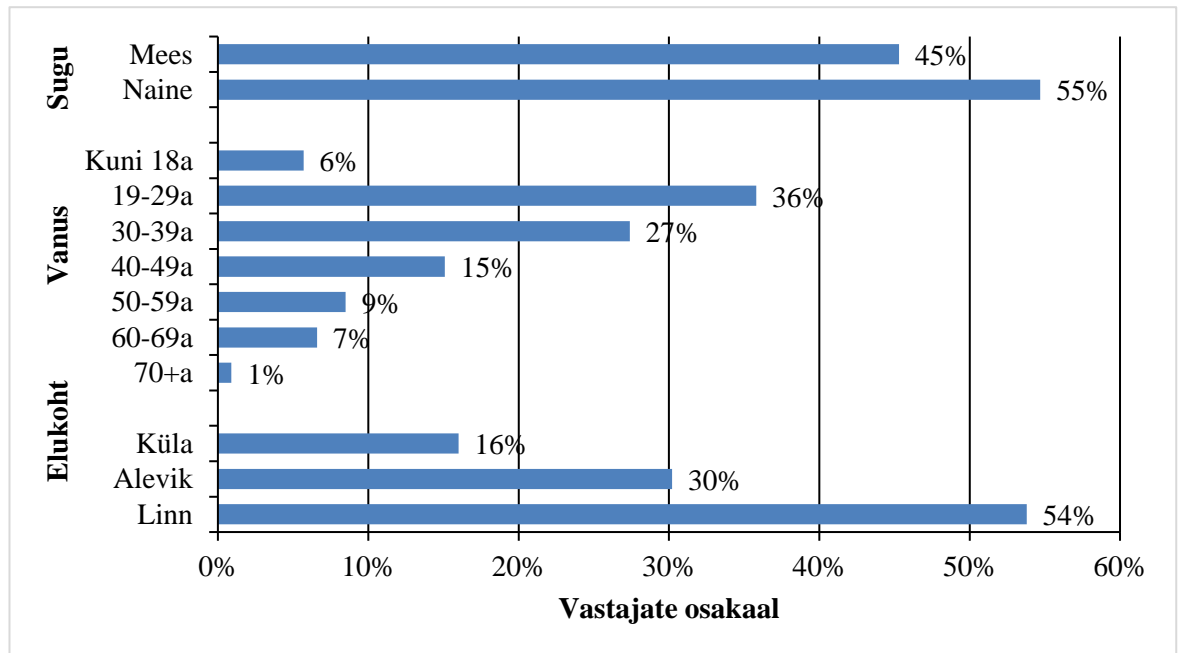
Analüüsitavaid ankeete oli kokku 106. Esialgu analüüsiti demograafilisi andmeid. Vastajaid oli kõikidest Eesti maakondadest (vt joonis 1). Kõige enam oli inimesi Harjumaa (19,8% vastanutest), Tartumaa (12,3%) ja Pärnumaalt (11,3%). Kõige vähem vastajaid oli Viljandimaalt (1,9%) ning Võrumaalt (0,9%).

Joonis 1. Uuringus osalenute jaotus maakonniti, n=106

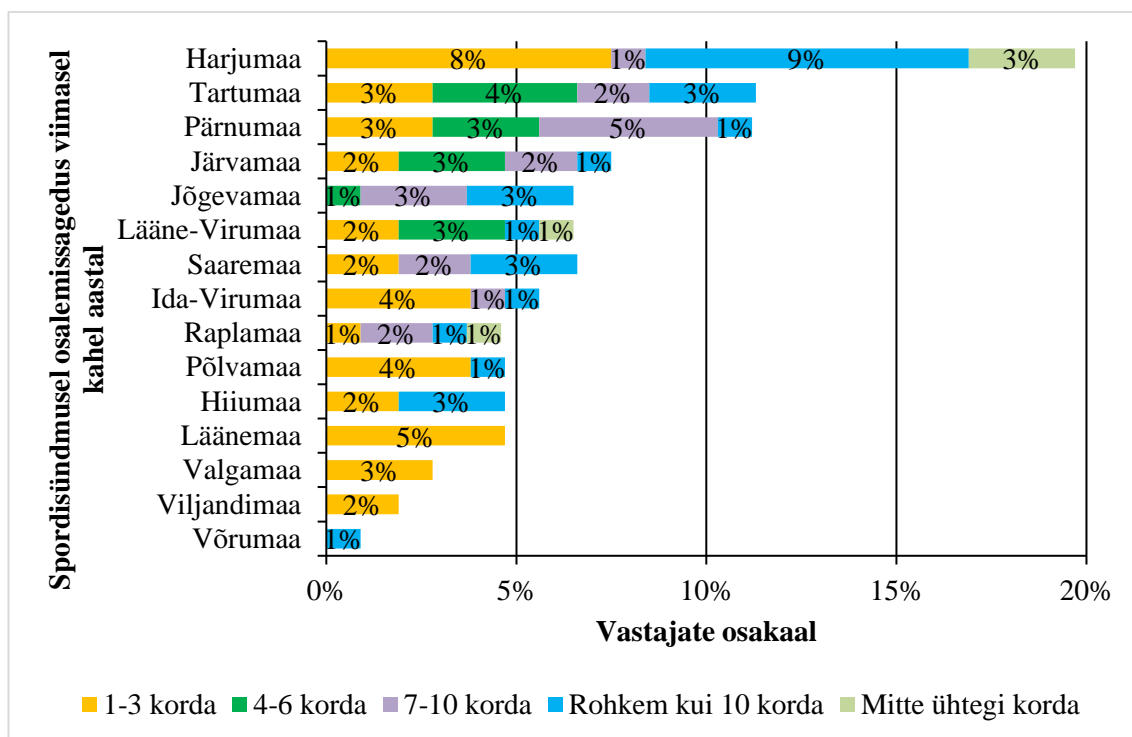
Vastanute seast oli naisi meestest mõnevõrra rohkem, vastavalt 54,7% ja 45,3% (vt joonis 2). Esindatud olid kõik vanusegrupid. Enim vastajaid kuulus vanusegruppi 19–29-aastased, nende osakaal oli 35,8%. Teine suur grupp (27,4%) oli 30–39-aastaseid. Suurem osa vastajatest (53,8%) elas linnas, väiksem hulk alevikus (30,2%) või külas (16%).

Esimene küsimuste rühm keskendus kogemustele ja taustainfole seoses spordisündmuste külastamisega. Vastajatel paluti esmalt märkida, mitmel spordisündmustel nad viimase kahe aasta jooksul osalenud on. 39,6% vastas, et oli viimase kahe aasta jooksul osalenud spordisündmustel 1–3 korda. 4–6 korral oli külastanud spordisündmusi 13,2% vastanutest ning 7–10 korral 16% vastanutest. Rohkem kui kümnel korral oli osalenud spordisündmustel 26,4% vastanutest.

Joonis 2. Vastajate sooline, vanuseline ja elukoha jaotus, n=106

Soo ja vanuse alusel märkimisväärseid erisusi spordisündmustel käimisel võrreldes üldtulemusega ei olnud. Mõningaid erisusi võis täheldada elukohast lähtuvalt, igas maakonnas ei olnud vastus „1–3 korda” populaarseim (vt joonis 3). Näiteks osalesid Järvamaal, Lääne-Virumaal ja Tartumaal elavad inimesed spordisündmustel 4–6 korda ning Jõgevamaal, Pärnumaal ning Raplomaal elavad vastajad osalesid sündmustel 7–10 korral. Variant „rohkem kui 10 korda” esines kõige rohkem Harjumaal, Hiiumaal ja Saaremaal. Linnas elavad vastajad osalesid spordisündmustel enam kui 7 korda. Alevikus elavad inimesed osalesid spordisündmustel vähem (sagedasemad vastused 1–6 korda) ning külas elavad inimesed veelgi harvem (1–3 korda).

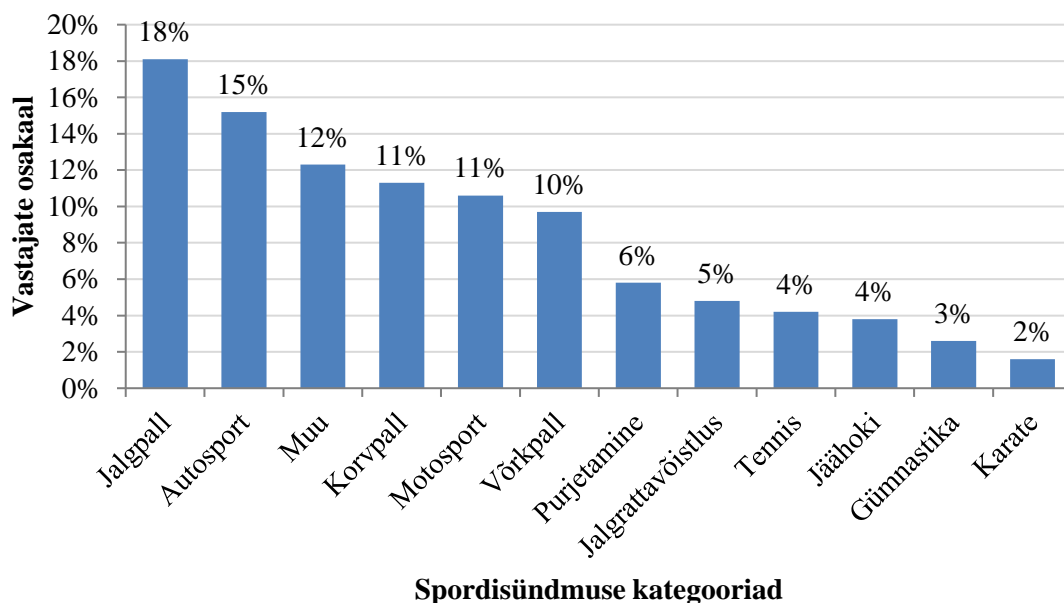
Joonis 3. Vastajate spordisündmustel osalemise korrad viimase kahe aasta jooksul maakonniti, n=106

Järgmises küsimuses sooviti vastajate käest teada saada, millistel spordisündmustel on nad osalenud. 37,7% oli osalenud väikestel ja kohalikel spordisündmustel. Variandi „väike ja rahvusvaheline” valis 30,2% vastanutest ning „suur ja kohalik (1000+ inim)” 16% vastanutest. Suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) spordisündmustel oli osalenud samuti 16% vastanutest. Võrreldes, kui mitu korda olid vastajad osalenud spordisündmustel, siis väikestel ja kohalikel sündmustel olid vastajad käinud 1–6 korda. Väikestel ja rahvusvahelistel spordisündmustel olid vastanud käinud rohkem (7–10 korda) ning enim (rohkem kui 10 korda) suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) spordisündmustel.

Kolmandas küsimuses paluti märkida, missuguse kategooria spordisündmusel on nad osalenud (vt joonis 4). Enim (18,1%) oldi osalenud jalgpallivõistlustel. Sellele järgnes autosport (15,2%) ning muu (12,3%), mille juurde sai inimene ise kirjutada vastusevariandi. Kategoorias „muu” olid populaarseimad vastusevariandid jooksmine (17), ujumine (12) ja kergejõustik (10). Kõige vähem osaleti karate- (2) ja gümnaastikavõistlusel (3). Vastusevariandi „kriket” ei valinud keegi. Naised märkisid

enim gümnastikat, tennist ja võrkpalli, mehed aga jalgpalli, korvpalli, autosporti ja karated. 19–29-aastased olid jälginud autosporti, 40–49-aastased jalgpalli. Enim oli osaletud väikesemal ja kohalikul jalgpallivõistlusel, suurel ja rahvusvahelisel autospordivõistlusel ning suurel ja kohalikul jooksmisüritusel (maraton).

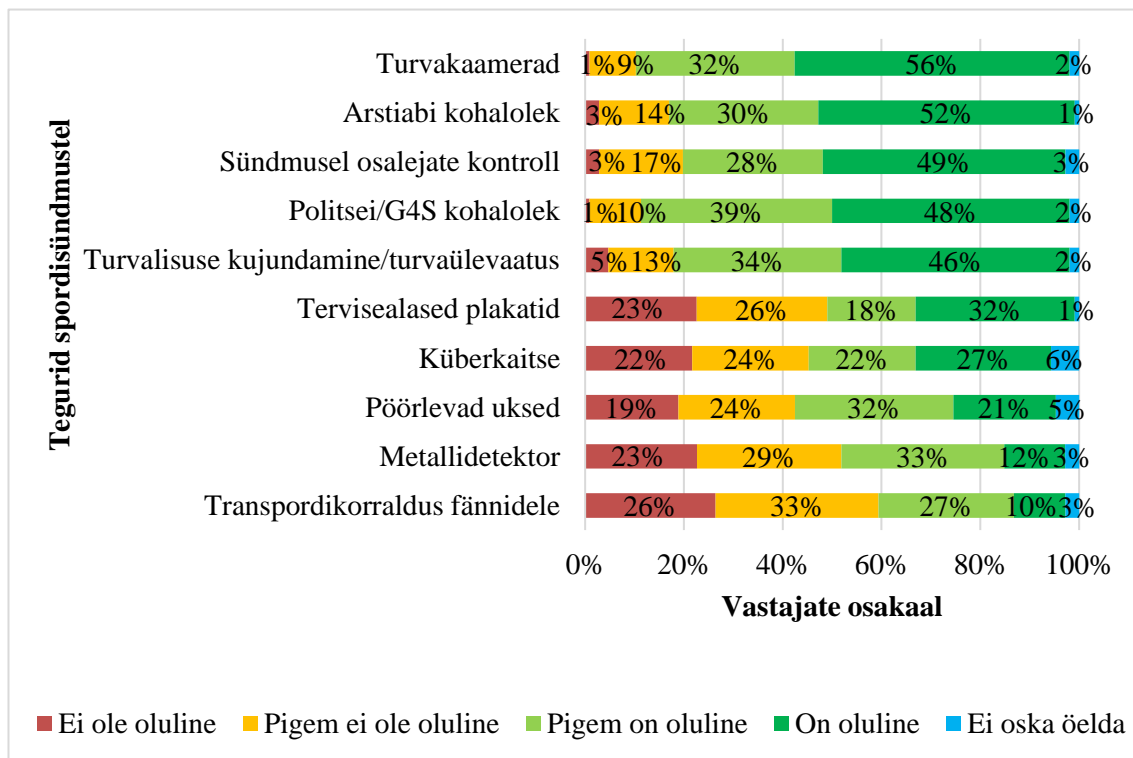
Neljandas küsimuses paluti märkida, kellena olid nad osalenud antud spordisündmusel. Vastusevariandi „pealtvaataja” valis 80,2% ning „osaleja” 19,8% vastanutest. Kuni 18-aastased olid rohkem olnud osaleja rollis ning 40–49-aastased pigem pealtvaataja rollis. Harjumaa ja Tartumaa elanikud olid spordisündmustel tavaliselt pealtvaatajana, Järvamaa elanikud osalejana. Jalgpallis, korvpallis, autospordis ja vastusevariandi “muu” all olid vastajad pealtvaatajana. Osalejad oldi enam tennis, gümnastikas ja motospordis.

Joonis 4. Spordisündmuste kategooriad vastajate osaluse järgi, n=106

Küsitluse teine osa, inimeste arvamus erinevate tegurite olulisusest spordisündmustel, algas viienda küsimusega, mille raames vastajad hindasid, kui olulised on spordisündmusega seotud tegurid nende jaoks (vt joonis 5). Esitatud väited hõlmasid osalejate arvamus olulisusest ja hinnangut erinevatele teguritele. Turvakaamerad olid olulised 87,8% vastanutele. 10% vastanutele ei olnud turvakaamerad spordisündmusel olulised. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade lõikes, siis turvakaamerad olid olulisemad kuni 18-aastastele ja 19–29-aastastele ning Harjumaa, Pärnumaal ja Läänemaal elavatele vastajatele. Soo osas erisusi ei olnud. Suuremal ja rahvusvahelisel

(1000+ inim) ning suuremal ja kohalikul (1000+ inim) spordisündmusel osalenutele, 1–3 korral spordisündmustel osalenutele ning jalgpalli vaatajatele olid turvakaamerad sündmustel enim olulised oma vastajarühmas.

Joonis 5. Spordisündmuse tegurite olulisus vastajatele, n=106

Arstiabi kohalolek oli oluline 82,1% vastanutest ning 17% vastanutest arvasid, et see ei ole oluline. Meestele oli arstiabi kohalolek olulisem kui naistele. Vanuse ning elukohaga seoses ei esinenud erisusi. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade raames, selgus, et arstiabi kohalolek oli olulisim suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) spordisündmustel osalenutele, rohkem kui 10 korral spordisündmustel käinutele, jalgpalli-, korvpalli-, võrkpalli- ning gümnaastikavõistlusel osalenute jaoks.

Sündmusel osalejate kontroll oli oluline 77,4% vastanutele, 19,8%-le vastanutest oli see ebaoluline. Naistele oli sündmusel osalejate kontroll olulisem kui meestele. Harjumaal elavatele oli sündmusel osalejate kontroll olulisem, võrreldes teiste maakondadega. 30–39-aastaste arvates oli käesolev tegur olulisem, võrreldes teiste vanuserühmadega. Linnas elavatele oli see tegur olulisem kui külas elavatele. Jalgpalli, autospordi ja jooksmise pealtvaatajatele oli sündmusel osalejate kontroll olulisem kui purjetamise ning

gümnastika osalejatele. Spordisündmuse suuruse ja osalemiskordade järgi ei esinenud erisusi, võrreldes üldtulemusega.

Politsei/G4S-i kohalolek oli oluline 76,8%-le vastanutest ning 11,3%-le ebaoluline. Võrreldes sugu, vanust ja elukohta, siis erisusi ei esinenud. Suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) ning väikestel ja rahvusvahelistel spordisündmusel osalenutele oli politsei/G4S-i kohalolek olulisem kui teistele sündmustel osalenutele. 4–6 korral spordisündmustel osalenud vastanutele oli politsei/G4S olulisem kui teistele sündmustel osalenutele. Jalgpalli, korvpalli ja autospordi pealtvaatajatele oli politsei kohalolek olulisem kui teist liiki üritustel osalenutele.

Turvalisuse kujundamine/turvaülevaatus oli oluline 80,2%-le vastanutest. Ebaoluline oli see 11,3%-le. Võrreldes soo, elukoha ja vanusega, ei esinenud erisusi. Suurel ja kohalikul (1000+ inim) ning väikesel ja kohalikul spordisündmusel oli turvaülevaatus olulisem kui teistel üritustel. 1–3 korral spordisündmustel osalenud vastanutele oli turvaülevaatus olulisem, võrreldes teistega. Jalgpalli, karate ning võrkpalli osalejatele oli turvalisuse kujundamine oluline, aga jooksmise, gümnastika ning tennise pealtvaatajatele ebaoluline.

Tervisealased plakatid olid peaaegu võrdselt liigitatud olulisteks (50,1%) ja ebaolulisteks (49%). Naised pidasid tervisealaseid plakateid olulisemaks kui mehed. Elukoha ja vanuse osas erisusi ei esinenud. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade raames, selgus, et tervisealased plakatid olid olulisemad suurtel ja kohalikel spordisündmustel osalenutele, jalgpalli pealtvaatajatele ning võrkpallis osalenutele. Rohkem kui 10 korral spordisündmustel osalenutele olid tervisealased plakatid ebaolulisemad võrreldes teiste vastajatega.

Küberkaitse jagunes peaaegu võrdselt nelja arvamuse vahel: on oluline (27,4%), pigem ei ole oluline (23,6%), pigem on oluline ja ei ole oluline– viimased kaks 21,7%. Võrreldes soo, elukoha ning vanusega, ei esinenud erisusi. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade lõikes, selgus, et küberkaitse oli olulisim suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) ning suurtel ja kohalikel (1000+ inim) spordisündmusel osalenutele, jalgpalli pealtvaatajatele ning võrkpallis osalenutele. 1–3 korral spordisündmustel osalenud vastanutele oli küberkaitse ebaolulisem võrreldes teistega.

Pöörlevad ukсед olid spordisündmustel olulised 52,9%-le vastanutele, ebaolulised 42,5%-le. 50–59-aastastele olid pöörlevad ukсед olulisemad võrreldes teiste vanustegruppiga. Seoses soo, elukoha ja sündmusel osalemise sagedusega ei esinenud erisusi. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade raames, siis pöörlevad ukсед olid olulisemad suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) spordisündmustel osalenutele ning jalgpalli ja jäähoki pealtvaatajatele.

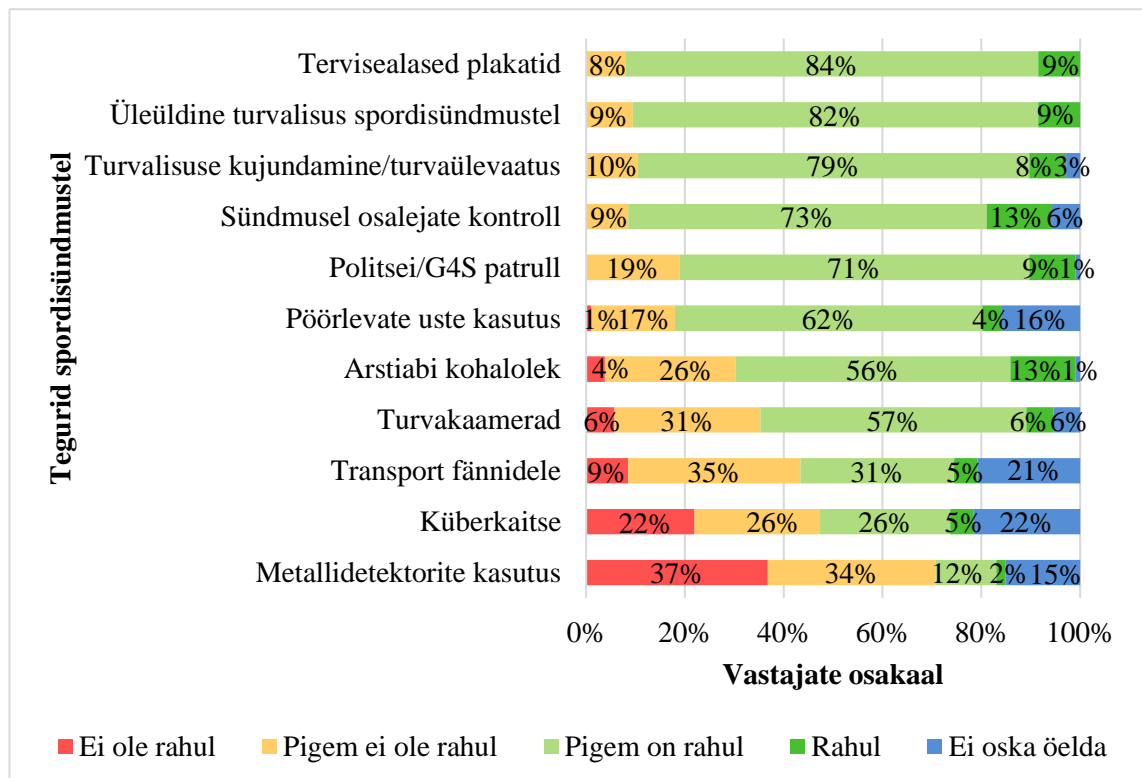
Metallidetektor oli pigem oluline 45,3%-le vastanutest ja ebaoluline 51,8%-le. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade kaupa, selgus, et metallidetektor oli olulisem Läänemaal, Järvemaal ning linnas elavatele vastajatele. Soo ja vanuse osas ei esinenud erisusi. Suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) spordisündmustel oli metallidetektor vastanutele olulisem kui teistel spordisündmustel. Jalgpalli, korvpalli, võrkpalli ning jäähoki pealtvaatajatele oli see olulisem võrreldes teiste spordialadega.

Transpordikorraldus fännidele oli ebaoluline 59,4%-le vastanutest ning oluline 37,8%-le. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade lõikes, siis kuni 18-aastaste ja 19–29-aastaste ning Saaremaal ja Harjumaal elavate vastajate jaoks oli transpordikorraldus fännidele olulisem. Soo, sündmuse suuruse ja osalussagedusega seoses ei esinenud erisusi. Jalgpalli pealtvaatajad pidasid transpordikorraldust fännidele olulisemaks kui teiste spordiala huvilised.

Küsitluse kolmas osa, vastaja hinnang Eestis kasutatavatele lahendustele ja turvalisusele spordisündmustel, algas kuuenda küsimusega, kus uuriti kas vastajale on oluline, et Eesti spordisündmustel teavitatakse viisidest, millega turvalisust tagatakse. Samuti taheti teada saada, kui oluline on käesolev aspekt vastajale. Populaarseim vastus oli „pigem on” (50%), sellele järgnes „pigem ei ole” (26,4%), „jah” (22,6%) ja „ei oska öelda” (0,9%). Vastusevarianti „ei” ei valitud. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade kaupa, selgus, et Eesti spordisündmuste teavituste viisid olid olulisemad 19–29 ja 30–39-aastastele ning Harjumaal ja Tartumaal elavatele vastajatele. Võrkpallis, jalgrattavõistlusel ning jooksmises osalejatele oli see olulisem kui teiste spordialade puhul.

Seitsmendas küsimuses hindasid vastajad, mil määral on nad rahul väidetega (vt joonis 6). Esitatud laused hõlmasid osalejate rahulolu ja hinnangut erinevatele lahendustele

Eestis toimunud spordisündmustel. Tervisealaste plakatitega oli 92,5% vastajatest rahul ning neid, kes pigem polnud rahul, oli 7,5%. Teisi vastusevariante ei valitud. Soo, vanuse ja elukoha kontekstis ei esinenud erisusi. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade lõikes, siis suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim), väikestel ja kohalikel, rohkem kui 10 korral spordisündmustel osalenud, jalgpalli, jäähoki, korvpalli ning jalgrattavõistluse pealtvaatajad olid enam rahul tervisealaste plakatitega.

Joonis 6. Hinnang tegurite rahulolule seoses spordisündmuste turvalisusega, n=106

Vastajad olid üleüldise turvalisusega spordisündmustel pigem või täielikult rahul (90,6%). Pigem ei olnud rahul 9,4% vastajatest ning vastusevarianti „ei ole rahul” ja „ei oska öelda” ei valinud keegi. Seoses soo, vanuse, elukoha, sündmusel osalemise sageduse ning spordialadega ei esinenud erisusi. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade lõikes, selgus, et kuni 18-aastased ja 19–29-aastased, väikestel ja kohalikel, väikestel ja rahvusvahelistel spordisündmustel osalenud inimesed olid enam rahul üleüldise turvalisusega.

Turvalisuse kujundamisega/turvaülevaatuslega oli rahul 88,7% vastajatest, 10,4% pigem ei olnud rahul. Vastusevarianti „ei ole rahul” polnud valitud. Soo, elukoha ja vanusega

seoses ei esinenud erisusi. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade raames, siis Lääne-Virumaa ja Järvamaa inimesed, väikesel ja kohalikul spordisündmusel ning 1–3 korda osalenud jakorvpalli, motosporti ning autosporti pealtvaatajad olid enam rahul turvalisuse kujundamisega.

Sündmusel osalejate kontrolliga oli rahul 85,8% vastanutest ning ei olnud rahul 8,5%. Vastusevarianti „ei ole rahul” ei valinud keegi. Vanuse, soo, maakonna ja sündmusel osalemise sagedustega seoses ei esinenud erisusi. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade lõikes, selgus, et linnas, väikestel ja kohalikel spordisündmustel osalenud, võrkpalli, korvpalli pealtvaatajad ning jalgpallis osalejad olid enam rahul osalejate kontrolliga.

Politsei/G4S-i patrulliga oli rahul 80,2% vastanutest ja ei olnud rahul 18,9%. Naised olid rohkem rahul G4S-i patrulliga spordisündmustel kui mehed. Külal elavad inimesed olid enim rahulolematud politseipatrulliga spordisündmustel kui teiste elukohtade vastajad. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade raames, siis väikestel ja kohalikel spordisündmustel osalenud, jalgrattavõistluse, jäähoki ja võrkpalli pealtvaatajad olid enim rahul käesoleva lahendusega spordisündmustel. Vanuse, maakonna ning sündmuse osalemisageduse kontekstis ei esinenud erisusi.

Pöörlevate uste kasutusega oli rahul 66,1% vastanutest, rahulolematu aga 17,9%. Seoses soo, vanuse ning elukohaga ei esinenud erisusi. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade lõikes, selgus, et suurtel ja rahvusvahelistel (1000+ inim) ning väikestel ja rahvusvahelistel spordisündmustel osalenud, 1–3 korral spordisündmustel osalenud, jalgpalli, tennise ning ujumise pealtvaatajad olid enim rahul pöörlevate uste kasutusega spordisündmustel. Võrkpalli pealtvaatajad olid rahulolematumad käesoleva lahendusega spordisündmustel kui teised spordialade külastajad.

Arstiabi kohalolekuga spordisündmusel oli rahul 68,9% vastanutest ning (pigem) ei olnud rahul 30,2%. Soo, vanuse ning elukohaga seoses ei esinenud siinkohal erisusi. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade lõikes, siis arstiabi kohalolekuga olid enim rahul 4–6 korral ning rohkem kui 10 korral spordisündmustel osalenud ja jalgrattavõistluse pealtvaatajad. Väikese ja rahvusvahelise spordisündmuse, karate, gümnaastika ning korvpalli osalejad olid kõige rahulolematumad arstiabiga spordisündmusel.

Turvakaameratega oli pigem või täielikult rahul 62,3% vastanutest ning rahulolematuid oli 32%. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade lõikes, siis linnas elavad, ujumise ning karate pealtvaatajad olid rahul turvakaameratega spordisündmustel. Jalgpalli pealtvaatajad olid selles suhtes rahulolematumad kui teised spordialade harrastajad/pealtvaatajad. Soo, vanuse, maakonna ja sündmusel osalemise sageduse lõikes ei esinenud erisusi.

Transport fännidele on spordisündmuste lahendus, millega 35,8% vastanutest oli rahul ja 43,4% rahulolematud. Võrreldes tulemusi erinevate vastajarühmade lõikes, selgus, et Harjumaal ja Saaremaal elavad vastajad ning väikestel ja rahvusvahelistel spordisündmustel osalenud olid selle lahendusega rahul. Jalgpalli ja korvpalli pealtvaatajad olid enim rahulolematud transpordiga fännidele kui teised spordialade osalejad. Soo, vanuse, elukoha ning sündmusel osalemise sagedusega seoses ei esinenud erisusi.

Küberkaitsega oli rahul 31,1% vastanutest ning rahulolematu 47,2%. Soo ja elukoha järgi ei esinenud erisusi. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade raames, siis 60–69-aastased vastajad ja Hiiumaal elavad inimesed olid rahul küberkaitsega. Rahulolematud olid küberkaitsega 7–10 korral spordisündmustel osalenud vastajad ning jalgpalli ja korvpalli pealtvaatajad.

Metallidetektorite kasutuse osas oli 14,2% vastanutest rahul, 70,8% aga ei olnud rahul. Tuleb arvestada, et käesolev lahendus oli ühtlasi nii oluline (33%) kui ka ebaoluline (29,2%) vastajatele. Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade lõikes, selgus, et metallidetektorite kasutusega olid enim rahul kuni 18-aastased ja 60–69-aastased ning Ida-Virumaal, Järvamaal ja Jõgevamaal elavad vastajad. Jalgpalli, korvpalli, võrkpalli ja motosporti pealtvaatajad olid enim rahulolematud käesoleva lahendusega, võrreldes teiste spordialade harrastajate/pealtvaatajatega.

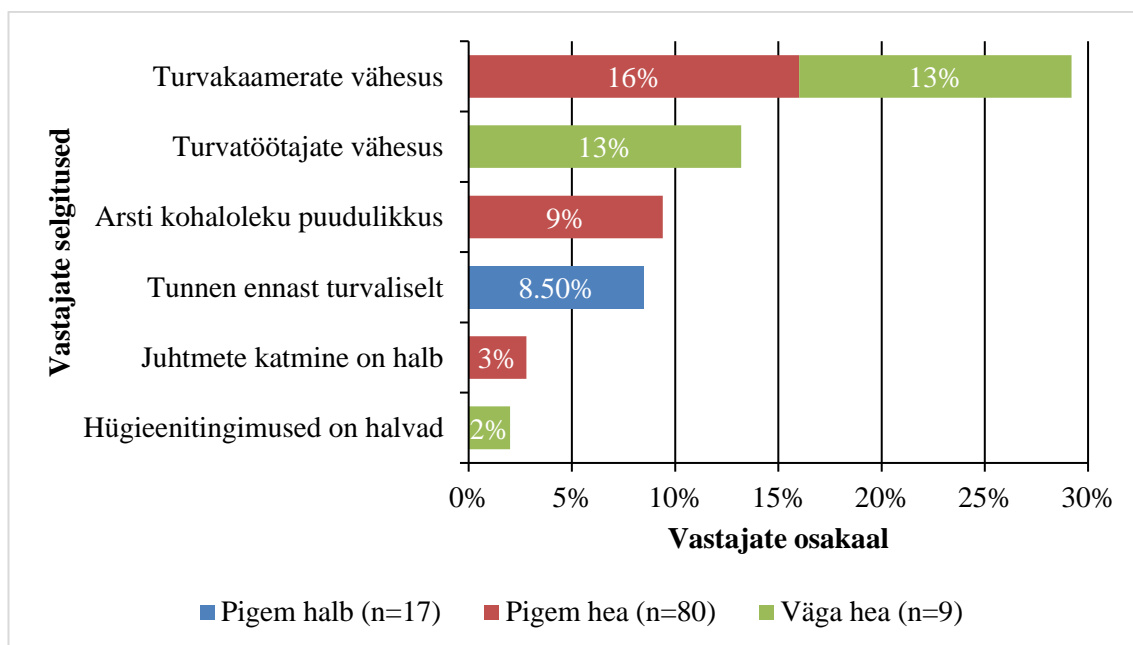
Kaheksandas küsimuses said vastajad teada anda, kas nad on varem kogunud turvariski spordisündmusel, ning paluti, et nad kirjeldaks seda. Kümme vastajat olid seda kogunud. Populaarseim vastus oli nelja vastaja poolt, kes kirjutasid, et spordisündmustel on vähene arstiabi kohalolek. Kaks vastajat mainisid ka, et juhtmetel puudus kate ja nad said seetõttu viga. Üks lause, mis antud küsimuse vastuseks postitati, kõlab järgnevalt: „Osalesin

triatlonil – jalgratta sõit toimus maanteel autodega.” Võrreldes vastajate rolli, kes olid kogenud turvalisuse riski spordisündmusel, siis pealtvaatajaid oli kaheksa ja osalejaid kaks. Peamiselt osaleti suurtel ja kohalikel (1000+ inim) spordisündmustel, 7–10 korral kahe aasta jooksul. Turvalisuse riski kogenud vastajad olid enamasti käinud vaatamas jalgpalli- või korvpallivõistlust.

Üheksandas küsimuses anti vastajatele võimalus hinnata Eestis toimuvate spordisündmuste turvalisust. Enim valitud vastusevariant oli „pigem hea” (75,5%), sellele järgnes „pigem halb” (16%) ning „väga hea” (8,5%). Vastusevarianti „väga halb” ja „ei oska öelda” ei valinud keegi. Vastajad, kes valisid „pigem hea” variandi, olid käinud rohkem kui 10 korda spordisündmustel ning just väikestel ja kohalikel üritustel. Selle vastusevariandi valinud olid enim käinud pealt vaatamas jalgpalli ja korvpalli. Enam olid selle vastusevariandi valinud rahul sündmusel osalejate kontrolliga ning ei olnud rahul transpordiga fännidele ja metallidetektoritega. Inimesed, kes valisid vastusevariandi „pigem halb”, olid enam rahulolematud üksikute nüanssidega, milleks olid küberkaitse ning politsei/G4S patrull. Need inimesed, kes valisid vastusevariandi „väga hea”, olid rahulolematud arsti kohalolekuga spordisündmustel.

Kümnendas küsimuses oli vastajatele antud võimalus teada anda, miks hindasid nad Eestis toimuvate spordisündmuste turvalisust nii, nagu nende vastuses kirjutas (vt joonis 7). Vastajad jaotusid selle põhjal, millise hinnangu andsid nad spordisündmuste turvalisusele Eestis, alltoodud gruppidesse: väga hea, pigem hea ja pigem halb. Grupis „väga hea” olid vastajad toonud välja, et nad ei ole probleeme kohanud (8,5%) ning tundsid ennast turvaliselt Eesti spordisündmustel viibides.

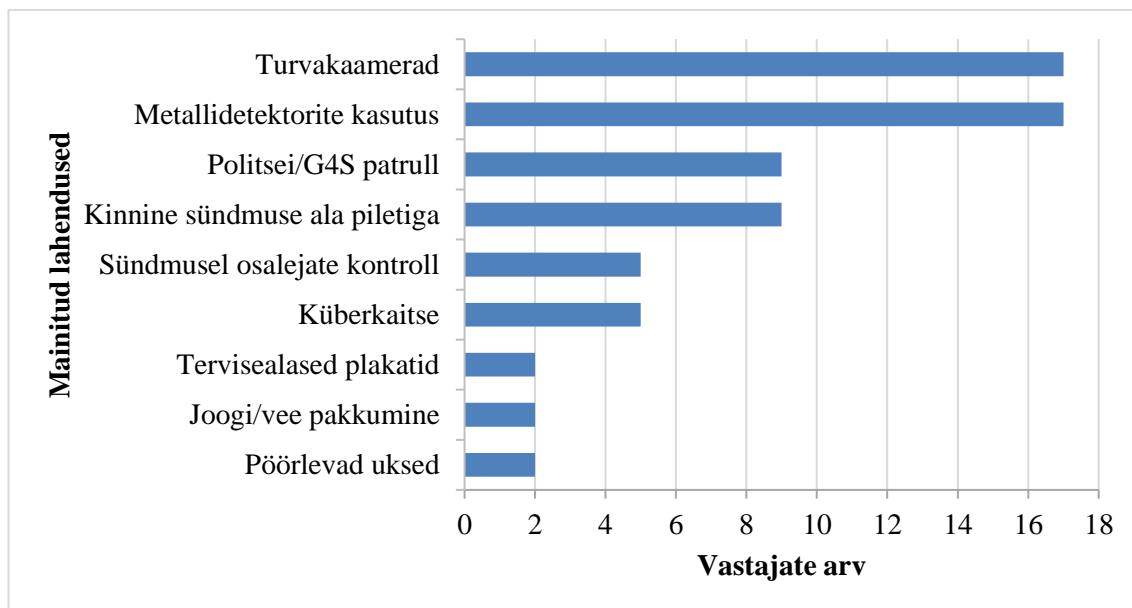
Teises grupis, milleks on „pigem hea”, oli enim mainitud vastus turvakaamerate vähesus (16%). Vastajad märkisid ka, et puudu oli arstiabist (9,4%), turvatöötajatest (7,5%) ning et juhtmed põrandal tuleks paremini katta, et neile otsa ei komistataks (2,8%). Üksikud vastajad tõid välja, et soovivad varasemaid algusaegu või et liiklusteed oleksid suletud spordisündmuste ajal. „Pigem halb” grupis olid enim mainitud (13,2%) vastusevariandid võrdselt arsti kohaloleku puudulikkus, turvatöötajate puudulikkus ning turvakaamerate vähesus. Väiksem osa (1,9%) vastanutest mainis, et hügieenitingimused võiksid Eesti spordisündmustel paremad olla.

Joonis 7. Vastajate selgitused Eestis toimuvate spordisündmuste turvalisuse hinnangutele, n=106

Üheteistkümnendas küsimuses paluti märkida, kas vastaja pooldab turvameetmeid spordisündmustel ning mis valdkonnas. Vastanutest 93,4% pooldas turvameetmeid spordisündmustel, 3,8% aga mitte ja 2,8% oli märkinud vastuseks „ei oska öelda”. Vastajad, kes pooldavad turvameetmeid, olid märkinud, et need võiksid kõikides valdkondades (90,9%) olla kasutuses. Vastanutest 5,1% pooldab turvameetmeid jalgpallis ning 2% autospordis, eraldi oli mainitud veel korvpalli (1%) ja jalgrattavõistlust (1%). Võrreldes vastuseid erinevate vastajarühmade lõikes, siis turvameetmeid pooldasid kõikides valdkondades väikesel ja kohalikul spordisündmusel osalenud, rohkem kui 10 korral spordisündmustel osalenud ning autospordi, korvpalli ja võrkpalli pealtvaatajad.

Kaheteistkümnendas küsimuses paluti vastajatel öelda, milliseid turvalisusega seonduvaid lahendusi soovivad nad veel näha Eestis toimuvatel spordisündmustel (vt joonis 8). Enim sooviti näha rohkem turvakaameraid (17) ja metallidetektorite kasutuselevõttu (17). Vastajatele toodi varasemalt küsitluses esile lahendused nagu turvakaamerate ning metallidetektorite kasutus. Seepeale vastasidki osad neist käesolevale küsimusele, et oleks rohkem turvakaameraid vaja ning kasutusele tuleks võtta metallidetektorid. Joonisele on lisatud kirjed, mida mainiti vähemalt kahel korral.

Joonis 8. Turvalisusega seonduvad lahendused, mida külastajad Eestis toimuvatel spordisündmustel veel näha sooviksid, n=68

Respondentidelt tuli ka mõningaid ideid, näiteks: rohkem välikäimlaid, inimeste seisundi kontroll – kui näha, et on tugevas joobeseisundis, viia sündmuselt ära, mitte müüa alkohoolseid tooteid sündmustel (vägivaldsus), teha suurem ala fännide ja osalejate vahele, et nad ei puutuks kokku. Toodi näiteid ka soovitud lahenduste kohta pikemalt, näiteks mainis üks vastaja (v57), et “võiks olla süsteem, kus, kui tahad pääseda teisele sündmuse alale, siis oleks uuesti kontroll, kus vaadatakse koti sisu vms. Olen näinud, kuidas inimesed peidavad esemeid, mis võivad ohustada teisi, väga hästi ja võtavad neid välja keset sündmust”. Välja oli toodud ka olukord, kus vastaja (v11) kirjeldas, kuidas sündmusel oli arstiabi olemas, aga selle kohta ei olnud mitte kusagil infot (sotsiaalmeedia, tabloo, infovoldikud), vastaja soovib, et sündmuse korraldajad teeksid tulevikus paremat teavitustööd.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Lõputöö eesmärgiks oli esitada Eestis toimuvate spordisündmuste korraldajatele turvalisuse tagamiseks ettepanekuid, mis põhineksid külastajate arvamusel. Autor koostas uuringu tulemustele ning teooria osas kajastatud käsitlustele tuginedes ettepanekud spordisündmuste korraldajatele. Lõputöö eesmärgi täitmiseks on käesolevas peatükis esitatud järeldused ja autori poolsed soovitusel.

Uuringus oli suurim osakaal vastajatel, kes olid naissoost, vanuses 19–29 aastat ja pärit Harjumaalt, linnast. Uuringus olid esindatud ka mehed, kõik vanusegrupid ning elukohad. Enim oli vastajaid, kes olid viimase kahe aasta jooksul osalenud Eestis toimuvatel spordisündmustel 1–3 korda, samuti neid, kes olid osalenud rohkem kui kümme korda. Vastajate seas oli enim neid, kes olid spordisündmustel osalenud – kordagi ei olnud osalenud vaid 4,7%. Järelikult põhinevad tulemused suures osas reaalsel kogemusel, mida külastajad olid kogunud viimase kahe aasta jooksul. Vastajad olid osalenud enim väikestel ja kohalikel ning väikestel ja rahvusvahelistel spordisündmustel. Vastanute poolt olid enim valitud spordisündmuste kategooriast jalgpall ning autosport. Vastajate seas oli enim neid, kes olid olnud pealtvaataja rollis, vaid 19,8% vastajatest oli olnud osaleja rollis.

Suurele hulgale vastajatest oli turvakaamerad oluline turvalisust tagav tegur spordisündmustel. Ka K. Handerson (2019) ning J. Coaffe, P. Fussey, C. Moore (2011, lk 7–13) mainisid, et spordisündmustel on tähtis paigaldada turvakaameraid, sest tänu neile saab näha kurjategijate välimust ja käitumist nii, nagu see tegelikult aset leidis. Uurides rahulolu seoses turvakaamerate kasutamisega sündmusel, mainis natuke üle poolte vastanutest, et olid rahul nende kasutamisega spordisündmusel. Samas toodi Eestis toimuvate spordisündmuste hindamisel ka välja, et turvakaameraid oli vähe ning neid soovitakse edaspidi juurde. Autor soovib spordisündmuste korraldajatele võimalusel valida sündmuse asukohaks paiga, kus oleks rohkelt turvakaameraid, või võimalusel paigaldada need ise.

Leggit, & Brundage (2017, lk 360) ja Channon, Matthews, & Hillier (2020, lk 238) väidavad, et arstiabi kohalolek on oluline spordisündmustel ning et sündmuskohas peaks olema olemas vajalikud meditsiinitarbed. Arstiabi kohalolek oli oluline suurele osale vastanutest ja nad olid sellega rahul. Neli vastajat oli kogunud turvalisuse riski Eesti spordisündmuse küllastades, nad mainisid, et arstiabi kohalolek oli vähene. 23 vastajat 68-st tõid välja, et arstiabist oli puudus ja seda peaks olema igal spordisündmusel Eestis. Autor toob välja, et spordisündmuste korraldajad võiksid arvestada arsti kohalolekuga sündmusel või kutsuda sinna vabatahtliku, kellel oleks olemas esmaabi koolituse diplom ja sertifikaat. Veel peaksid korraldajad kontrollima, et toimumiskohas oleksid olemas esmavajalikud meditsiinitarbed ja kui ei ole, siis tooma need kohale või laenama haiglast.

Üle poole vastanutest pidas oluliseks sündmusel osalejate kontrolli ning nad olid sellega rahul. Viis vastajat soovis, et jalgpallivõistlusel osalejate kontrolli oleks rohkem näha. Autor leiab, et jalgpallivõistluse korraldajad ja turvatöötajad võiksid pöörata enam tähelepanu jalgpallivõistlusel osalejate kontrollile, kuid sellele peaksid tähelepanu pöörama ka teised spordisündmuste korraldajad. Parem oleks teha sündmusel osalejate kontrolli ka sündmuse ajal, mitte ainult siis, kui külastaja kohale tuleb – see tagaks suurema ohutuse teistele osalejatele. Kontrolli oleks võimalik teha sündmuse ala vahetustsoonides ning vahekäikudes. Controlrisks (*n.d.*) kirjutab, et sündmuse korraldajaid peaksid saama koolitust seoses osalejate ja üleüldise turvalisuse kontrolliga. Autor soovib Eesti spordisündmuste korraldajatele võtta koolitusi seoses sündmusel osalejate kontrolliga, see tagaks parema ohutuse ja oleks kiirem.

Politsei/G4S-i kohalolek oli oluline suuremale osale vastanutest ja nad olid sellega ka rahul. 14 vastajat märkis, et politsei kohalolek spordisündmusel oli olnud puudulik, ning 9 vastajat ütles, et sooviks enam näha G4S-i töötajaid sündmustel patrullimas. Turvatöötajate kohalolek ja patrull on spordisündmustel tähtis (Whelan, 2013; Rand, *n.d.*). Autor toob välja, et spordisündmuste korraldajad võiksid suurendada politsei/G4S-i kohalolekut sündmustel. Samuti võiks turvatöötajatel olla raadiosaatja ning/või Zoomi/Google Hangouti keskkonna kasutus sündmuse ajal, sest just see kiirendab suhtlust sündmuse korraldajate ja jälgijatega. Sarnasel arvamusel on ka Safety Considerations for... (*n.d.*) ja Vertel Digital (2020). Controlrisks (*n.d.*) kirjutab, et turvatöötajad võiksid olla läbinud erialase koolituse, sest siis oskaksid nad õigesti tegutseda teatud situatsioonides ning inimesed saaksid vähem viga. Autor leiab, et Eesti spordisündmustel võiks kõigil turvatöötajatel olla läbitud erialane koolitus, neil võiks olla raadiosaatja ja sündmuse toimumise ajal veebikeskkond, tänu millele saaks suhelda reaajas korraldajate ja/või jälgijatega.

Üle poole uuringu osalejatest pidas oluliseks ja oli rahul turvalisuse kujundamisega/turvaülevaatusesega. Seda on võimalik parandada turvalisuse kujundamisega, mida tehakse turvaülevaatuses teel (Controlrisks, *n.d.*). Turvatöötaja peab selleks valmis olema pealtvaataja erinevate reaktsioonideks vms. Veel aitaks, kui turvatöötajad rangelt jälgiksid sündmusel olijate liikumist ehk modelleeriksid inimeste käitumist (Rand, *n.d.*). Autor soovib Eesti spordisündmuste korraldajatele kasutada turvalisuse kujundamist

ning inimeste käitumise modelleerimist. Autor toob välja, et viimast oleks lihtsam ja parem teha väiksemal sündmusel, sest seal on väiksem rahvass, kuid tähtsad on ka suured sündmused, kuhu tuleks selleks kaasata professionaalne meeskond. Lisaks võiks turvaülevaatusel tuua politseikoeri, lastes neil enne ja pärast sündmuse toimumist ala üle vaadata, et vältida suuremaid ohte.

Tervisealased plakatid olid vastanute poolt peaaegu võrdselt jaotatud oluliseks (50,1%) ning ebaoluliseks (49%) spordisündmusel. Rahul oli tervisealaste plakatitega 92,5% vastanutest. Kaks osalejat soovis, et tervisealaseid plakateid oleks spordisündmustel rohkem. Dickmann (2013) väidab, et tervisealased infoviidad on sündmusel tähtsad ohutuse tegurid. Veel efektiivsem oleks sotsiaalmeedia kasutamine tervisealaste teemade levitamiseks spordisündmustel, sest tänapäeval on paljudel inimestel sotsiaalmeedia igapäevaselt kasutuses (Lund, Wong, Lewis, Turriss, Vaisler, & Gutman, 2013). Autor leiab, et spordisündmuste korraldajad ja töötajad peaksid rohkem kasutama sotsiaalmeediat tervisealase info levitamiseks, tervisealaseid plakateid ja voldikuid, sest voldikuid saab inimesele anda kohe sissepääsu juures.

Küberkaitse oli vastanute jaoks peaaegu võrdselt oluline ning ebaoluline. Küberkaitsega ei olnud rahul enamik vastanutest, vähesed olid sellega rahul. 5,8% vastanutest soovis enam näha küberkaitset Eesti spordisündmustel. Küberkaitset on kasutatud rohkem seoses välismaa spordisündmustega (Controlrisks, *n.d.*). Abiks oleks ka sotsiaalmeedia kasutus, mis aitaks leida võimalikke ohte, näiteks kasutades ohuga seotud märksõnu Instagramis (ViaSport, *n.d.*). Autor soovib küberkaitset ning sotsiaalmeediat rohkem kasutada Eesti spordisündmustel, et külalastajad tunneksid ennast ohutult. See tähendab, et võiks olla küberkaitse meeskond, kes kontrollib näiteks, et sotsiaalmeedias ei leviks valed aplikaatsioonid vms petuviisid, mis võimaldaks petturitel saada külalastajate kohta informatsiooni.

Üle poole vastanutest pidas pöörlevaid uksi oluliseks teguriks spordisündmustel ja nad olid nendega rahul. Olukorda saab parandada, kui spordisündmuste korraldajad valiksid toimumiskohaks rohkem selliseid kohti, kus on pöörlevad ukse olemas (Handerson, 2019). Autor toob välja, et Eesti spordisündmuse korraldajad võiksid kontrollida enne sündmuse toimumiskoha valimist, kas seal on pöörlevad ukse, ning valida pigem koht, kus need on olemas. Sama asi on metallidetektoritega, mida Eesti spordisündmuste

külastajad ei pea oluliseks ja millega ei olda rahul. Metallidetektoreid on kasutatud rohkem välismaa spordisündmustel (AthleticBusiness, 2017; Handerson, 2019), võibolla sellepärast on Eestis külastajad nende suhtes rahulolematud. Suurem osa vastanutest tahaks Eesti spordisündmustel näha metallidetektoreid, seega autor leiab, et korraldajad peaksid soetama metallidetektoreid sinna asukohta, kus sündmus leiab aset.

Transpordikorraldus fännidele oli üle poolte vastanute jaoks ebaoluline ning peaaegu pooled olid rahulolematud praeguste lahendustega. Eestis ei ole transpordikorraldus fännidele nii palju levinud kui välismaal (Rand, *n.d.*). Uuringust tuli välja, et transpordikorraldus fännidele ei ole osalenutele oluline, seega ei pea sellega arvestama, kui korraldatakse spordisündmusi.

Enamik vastanutest oli rahul üldise turvalisusega spordisündmustel. Hinnates Eestis toimuvate spordisündmuste turvalisust, pidas 84% seda heaks. Spordisündmuste turvalisust aitab tõsta terrorismivastane programm, mis propageerib noorte seas vägivallast hoidumist (Global initiative launched..., 2020). Samuti saab spordisündmuste turvalisust parandada riskihaldamis- ja juhtimisprotsessiga, mis tuvastab ja hindab riske ning tänu sellele aitab neid maandada (Pisapia, 2016). Veel aitaks ohu ja riski hindamine, kus sündmuse korraldajad hindavad ise ürituse riske, k.a tarneahela riskid (Controlrisks, *n.d.*). Autor soovib Eesti spordisündmuste korraldajatele kasutada riskihaldamis- ja juhtimisprotsessi ning ohu ja riski hindamist.

Uuringust saadi teada, kas vastajad pooldavad turvameetmeid spordisündmustel ning mis valdkonnas täpsemalt. Suur osa vastanutest pooldas turvameetmeid kõikides valdkondades. Järelikult peavad turvameetmed olema omal kohal kõigi valdkondade spordisündmustel. Seda on võimalik parandada hädaolukorra haldamise tehnoloogiaga, mis kaasab samal ajal osalejaid ja külastajaid turvameetmete korraldamisse (Watson, 2020). Lisaks peaks igal spordisündmuse korraldajal olema hädaolukorra lahendamise plaan, sest see aitab järge pidada sündmuse toimunust (Fernandes, 2019; Chandanwale, Kulkarni, Kadam, & Tatiya, 2015, lk 124). Autor toob välja, et kõigil Eesti spordisündmuste korraldajatel võiks olla hädaolukorra lahendamise plaan ja tehnoloogia.

Olulisim spordisündmuste turvalisuse lahendus küsitlusele vastanute meelest on turvakaamerad ning enim ollakse rahul tervisealaste plakatitega. Ebaolulisim turvalisuse

lahendus spordisündmustel on transpordikorraldus fännidele ning vastajad on enim rahulolematud metallidetektorite kasutusega. Rohkem soovitakse Eestis korraldatud spordisündmustele turvakaameraid ja metallidetektoreid. Valides spordisündmuste toimumiskohta, võiks korraldaja arvestada turvakaamerate ja turvatöötajate rohkusega. Sotsiaalmeediat saab kasutada spordisündmuse turvalisuse tagamiseks. Kaasata spordisündmuste turvalisuse tagamisse on võimalik samal ajal nii küllastajaid kui ka osalejaid kasutades hädaolukorra haldamise tehnoloogiat.

KOKKUVÕTE

Sporditurismil on viis kategooriat: spordisündmused, spordiatraktsioonid, spordituurid, spordikuurordid ja spordikruisid. Spordisündmused jagunevad omakorda veel eraldi liikidesse, milleks on suursündmus, tunnussündmus, rahvusvaheline sündmus, üleriigiline sündmus ning regionaalne sündmus. Spordisündmustel on erinevad eesmärgid, rahastus, korraldajad ning osalised sõltuvalt mastaabist ja liigist. Spordisündmustel on turismisektoris oluline roll ning need avaldavad positiivset mõju näiteks sihtkoha maine parandamisele ning infrastruktuuri arendamisele. Spordisündmuste korraldamisel on kohaliku kogukonna kaasamine tähtis, sh sündmuste jaoks täiendavate toodete ja teenuste pakkumiseks. Spordisündmuse vastu võtavad riigid investeerivad korraldamisse palju ressursse, sest siis saavad nad tuntust ja rahalisi investeeringuid tagasi.

Sündmuse korraldajate töö põhjalikul organiseerimisel tekib spordisündmusel võimalikult vähe negatiivset mõju. Korraldamise protsess koosneb seitsmest faasist, need on etapid, mis läbitakse sündmuse planeerimisel. Esimeses ja teises etapis genereeritakse ideid, kus määratakse spordisündmuse eesmärk. Kolmandaks etapiks on kontseptsiooni leidmine, tänu sellele saab teada, kellele on sündmus suunatud. Neljandas etapis peab arvestama kulude suurusega, sest mõned spordisündmused on suuremad kui teised; seejuures aitab SWOT-analüüs hinnata sündmuse korraldamisega seotud asjaolusid, mis võivad takistada eesmärgi saavutamist. Viiendas etapis on kuulsate koostööpartnerite ja sponsorite leidmine suur pluss, sest siis saab spordisündmus rohkem külastajaid. Kuuendas etapis on tähtis, et igal töötajal ning abistajal oleks kindel ülesanne, mida ta täidab. Seitsmendas etapis tuleb küsida külastajatelt tagasisidet, mille abil saab teada, millised olid osalejate emotsioonid seoses sündmusega.

Peale 9/11 juhtunut on spordisündmuste turvalisus muutunud järjest olulisemaks ja selle üle arutletakse aina rohkem. Spordisündmustel on viis peamist ohtu: avalik korrarikumine, riigivastane ekstremistlik käitumine, raske ja organiseeritud kuritegevus,

terrorism ning suurõnnetused. Need ohud on erinevate suundumustega, kuid ühe eesmärgiga (v.a suurõnnetus) – tekitada ohtu sündmusel osalejatele ja pealtvaatajatele. Tavapärased julgeolekuprobleemid on näiteks kõrge kuritegevuse tase ning diskrimineerimine. Spordisündmuse turvalisusega on seotud erinevad trendid, neist tuttavamad näiteks turvakaamerate ja sotsiaalmeedia kasutus, suhtlemine raadiosaatja teel jms. Spordisündmuse turvalisuse soovitude ja lahenduste hulka kuuluvad näiteks sotsiaalmeedia kasutamine (tervisealase informatsiooni levitamine), küberkaitse, metallidetektorite kasutamine ja operatiivne turvalisus.

Autori poolt teostatud uuringu eesmärk oli teada saada, milline on küllastajate arvamus seoses turvalisuse tagamisel rakendatavate meetmete ning lahendustega Eestis toimuvatel spordisündmustel. Viidi läbi internetipõhine küsitlus, milles uuriti inimeste kogemusi ja spordisündmuste tausta, arvamust erinevate tegurite olulisusest, hinnangut Eestis kasutatavatele lahendustele ning turvalisusele spordisündmustel. Turvalisuse tagamise lahendused, millele ankeedi küsimused tuginesid, olid pärit teoreetilises osas käsitletud allikatest. Uuring viidi läbi 1. märtsist 15. märtsini 2021 ning täielikult täidetud ja arvesse läinud ankeete oli 106, vastajaid oli kõikjalt Eestist. Tulemusi analüüsiti statistiliste ja sisuanalüüsi meetodiga.

Andmete analüüsi tulemusena selgus, et suurem osa turvalisuse tagamise lahendusi olid vastajate jaoks olulised või pigem olulised. Näiteks soovisid nad Eesti spordisündmustel näha, et oleks rakendatud rohkelt turvakaameraid, turvatöötajaid, metallidetektoreid, hügieenilahendusi, pöörlevaid uksi jms. Enamik vastajaid oli rahul üleüldise turvalisusega spordisündmustel ning hindas Eestis toimuvate spordisündmuste turvalisust heaks. Suurem osa vastanutest pooldas Eestis toimuvate spordisündmuste turvameetmeid kõikides valdkondades.

Vastajad pidasid tervisealaseid plakateid peaaegu võrdselt oluliseks ja ebaoluliseks, kuid samal ajal olid nad nendega rahul. Vastajad pidasid ka küberkaitset peaaegu võrdselt oluliseks ja ebaoluliseks, aga enamik vastanutest oli selle suhtes rahulolematud. Transpordikorraldus fännidele on Eestis toimuvate spordisündmuste küllastajatele ebaoluline, seega sellega ei pea spordisündmuste korraldajad Eestis arvestama. Eestis ei ole transpordikorraldus fännidele ka nii levinud kui välismaal.

Lähtuvalt tulemustest soovib autor sündmuste korraldajatel lisada turvalisuse tagamise elemente sündmustele, näiteks sündmusele juurde turvakaameraid, arstiabi ja meditsiinitarbeid. Autor soovib koolitada turvatöötajaid ja sündmuse korraldajaid turvalisusega seoses ning kasutada raadiosaatjaid, kujundada turvalisust, kasutada sotsiaalmeediat potentsiaalsete ohtude leidmiseks, teha sündmuse kontrolli vahekaikes, luua veebikeskkond reaajas suhtlemiseks jms. Autor toob välja erinevaid programme (nt inimeste käitumise modelleerimine, terrorivastane programm, hädaolukorra lahendamise plaan jne), mis aitavad korraldajaid vajalike turvalahendustega. Autor soovib kasutada ohu ja riski hindamist, kus sündmuse korraldajad hindaksid ise spordisündmuse erinevaid riske. Lisaks peab kaasama samal ajal osalejate ja küllastajate turvalisuse panustamisse spordisündmustel läbi hädaolukorra haldamise tehnoloogia. Tänu korraldajate koostööle politsei ja küllastajatega on võimalik saavutada turvaline spordisündmus.

Käesoleva töö eesmärk oli esitada Eestis toimuvate spordisündmuste korraldajatele turvalisuse tagamise ettepanekud. Töö eesmärk sai täidetud. Töö võiks huvi pakkuda Eestis tegutsevatele spordisündmuse korraldajatele, kes soovivad, et spordisündmus oleks turvaline kõikidele, kes sellel osalevad. Tulemustest lähtuvalt vajaks enim tähelepanu järgmine küsimus: milliseid meetmeid rakendatakse spordisündmuste turvalisuse suurendamiseks Eestis? Küsides seda, saavad sündmuse korraldajad planeerida veel turvalisemaid spordisündmusi Eestis.

Lõputöö autor tänab oma juhendajat, küsimustele vastanuid ja küsitlust jaganud inimesi, uurimispraktika õppejõude ning Tallinn Cupi meeskonda, kellega möödus meeldiv praktika.

VIIDATUD ALLIKAD

- Akolo, W. (2019, March 13). *6 Effective Strategies to Promote Your Sports Event*.
<https://billetto.co.uk/blog/promote-sports-event/>
- Aryal, S. (2019, March 17). *Questionnaire method of data collection*. Microbenotes.
<https://microbenotes.com/questionnaire-method-of-data-collection/>
- AthleticBusiness. (2017, May). *Notable Events in the Evolution of Sports Venue Security*. <https://www.athleticbusiness.com/event-security/notable-events-in-the-evolution-of-sports-venue-security.html>
- Badurina, J. Đ., Perić, M., & Vitezić, V. (2020). Potential for the regeneration of rural areas through local involvement in the organisation of sport events. *Managing Sport and Leisure*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/23750472.2020.1829990>
- Baylis, C. (n.d.). *Why is Sponsorship Important in Sport?*
<https://sponsorshipcollective.com/why-is-sponsorship-important-in-sport/>
- Blackburn, P., & McCarriston, S. (2020, March 24). *Tokyo Olympics: Japan, IOC officially agree to postpone Summer Games to 2021*. Olympics.
<https://www.cbssports.com/olympics/news/tokyo-olympics-japan-ioc-officially-agree-to-postpone-summer-games-to-2021/>
- Cert, J. (2018, March 28). *8 Tips For Improving Your Sports Event Marketing*. Onebox TDS. <https://www.oneboxtds.com/sports-event-marketing/>
- Chaberek, G., & Ziółkowska, J. (2017). The impact of mega events on the local economic development through the development of social capital. *Journal of Geography, Politics and Society*, 7(4), 25–31.
<http://doi.org/10.4467/24512249JG.17.034.7634>
- Chalip, L., Green, C., Taks, M., & Misener, L. (2017). Creating sport participation from sport events: making it happen. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 9(2), 257–276. <https://doi.org/10.1080/19406940.2016.1257496>
- Chandanwale, A.S, Kulkarni, K.K, Kadam, D.B, & Tatiya, H.S. (2015). Medical services at an International sports event; planning and management of various

- components – a perspective. *International J. of Healthcare and Biomedical Research*, 3(3), 124–135. <http://ijhbr.com/pdf/April%202015%20124-135.pdf>
- Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrinoni, A., Jiang, W.-C., Wang, C.-B., & Bernardini, S. (2020). The COVID-19 pandemic. *Critical Reviews in Clinical Laboratory Sciences*, 57(6), 365–388. <https://doi.org/10.1080/10408363.2020.1783198>
- Combes, M.L.D. (2017). Encountering the stranger: Ontological security and the Boston Marathon bombing. *Cooperation and Conflict*, 52(1), 126–143. <https://doi.org/10.1177%2F0010836716653160>
- Controlrisks. (n.d.). *Risk Management and Security Solutions for Sport and Major Events*. <https://www.controlrisks.com/our-services/creating-a-secure-organisation/risk-management-and-security-solutions-for-sport-and-major-events>
- Dickmann, P. (2013). Mitigating the impact of infectious diseases at sporting events. 1–10. https://www.researchgate.net/publication/302564705_Mitigating_the_impact_of_infectious_diseases_at_sporting_events
- Digitalclues. (2020, December 1). *Maintaining Public Order During Large Scale Events Using OSINT*. <https://digitalclues.com/maintaining-public-order-during-large-scale-events-using-osint/>
- Degun, T. (2012, January 4). *London 2012 oversell 10,000 tickets for Olympic synchronised swimming event*. <https://www.insidethegames.biz/articles/15391/london-2012-oversell-10000-tickets-for-olympic-synchronised-swimming-event>
- Dunn, S. (n.d.). *Securing the Big Game: Emerging Technologies for Event Security*. Police Chief. <https://www.policechiefmagazine.org/emerging-tech-event-security/>
- EADSE. (s.a.). *Spordivõistluste turvalisus*. <https://eadse.ee/spordivoistluste-turvalisus/>
- EAS. (2020, 8. jaanuar). *EAS toetab üheksat rahvusvahelist kultuuri- ja spordisündmust*. <https://www.eas.ee/eas-toetab-uheksat-rahvusvahelist-kultuuri-ja-spordisundmust/>
- Eventbrite. (2017, December 21). *6 Sources of Data You Need to Plan Your Next Event*. Eventbrite. <https://www.eventbrite.com/blog/qualitative-quantitative-data-ds00/>
- Fernandes, M. (2019, September 27). *Fear Is Healthier Than Ego: The Right Steps To Ensure Event Safety*. Helloendless. <https://helloendless.com/event-safety/>

- Formplus Blog. (2019, December 4). *The 4,5, and 7 Point Likert Scale + [Questionnaire Examples]*. <https://www.formpl.us/blog/point-likert-scale>
- Gholipour, F.H., Arjomandi, A., Marsiglio, S., & Foroughi, B. (2020). Is outstanding performance in sport events a driver of tourism? *Journal of Destination Marketing & Management*, 18, 2–15. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100507>
- Giulianotti, R., & Klauser, F. (2010). Security Governance and Sport Mega-events: Toward an Interdisciplinary Research Agenda. *Journal of Sport and Social Issues*, 34(1), 48–60. <https://doi.org/10.1177%2F0193723509354042>
- Global initiative launched to keep top sports events safe from terrorism.* (2020, 3. veebruar). <https://news.un.org/en/story/2020/02/1056572>
- Gorny, N. (2018, June 4). *SWOT Analysis – an useful tool for event planners.* <https://www.konfeo.com/en/blog/swot-analysis-a-useful-tool-for-event-planners/>
- Handerson, K. (2019, August 27). *8 Core Security Technologies for Safer Sporting Venues.* Sports Destination Management. <https://www.sportsdestinations.com/management/safety-security/8-core-security-technologies-safer-sporting-venues-17086>
- Higgins, R. (2019, July 29). *How to Predict Event Success with a SWOT Analysis.* Eventbrite. <https://www.eventbrite.com/blog/event-swot-analysis/>
- Howard, C. (2019, August 27). *Advantages and Disadvantages of Online Surveys.* <https://www.cvent.com/en/blog/events/advantages-disadvantages-online-surveys>
- How Sports Tourism is Boosting Local Economies.* (2019, June 1). <https://worldfinancialreview.com/how-sports-tourism-is-boosting-local-economies/>
- Council of Europe Portal. (2018, June 29). *International police cooperation strongly engaged in FIFA World Cup Russia 2018.* https://www.coe.int/en/web/sport/newsroom/-/asset_publisher/x9nLQ8ukPUk9/content/international-police-cooperation-strongly-engaged-in-fifa-world-cup-russia-2018?
- Janiec, J., Zielicka-Hardy, A., Polkowska, A., Rogalska, J., & Sadkowska-Todys, M. (2012). Did public health travel advice reach EURO 2012 football fans? A social network survey. *Euro surveillance*, 17(31), 1–3 https://www.researchgate.net/publication/230637644_Did_public_health_travel_advice_reach_EURO_2012_football_fans_A_social_network_survey

- Kurtzman, J. (2005a). Economic impact: sport tourism and the city. *Journal of Sport & Tourism, 10(1)*, 47–71. <https://doi.org/10.1080/14775080500101551>
- Kurtzman, J. (2005b). Sports tourism categories. *Journal of Sport Tourism, 10(1)*, 15–20. <https://doi.org/10.1080/14775080500101502>
- Laurima, K. (2018, 6. veebruar). *Tallinna maratoni peakorraldaja Mati Lilliallik: turvanõuded spordiürituste korraldamisel on läinud üha karmimaks*. Õhtuleht. <https://elu.ohhtuleht.ee/856651/tallinna-maratoni-peakorraldaja-mati-lilliallik-turvanouuded-spordiuritusete-korraldamisel-on-lainud-uha-karmimaks>
- Lazzeretti, C. (2020, May 7). *Ugliest Fan Moments in Sports History*. <https://www.stadiumtalk.com/s/most-infamous-sports-fan-incidents-80d74a6fc3ce4d53>
- Leggit, J.C., & Brundage, C.D. (2017). Adaptive Sports Event Planning. *Adaptive Sports Medicine, 359–369*. https://link-springer-com.ezproxy.utlib.ut.ee/chapter/10.1007/978-3-319-56568-2_29
- Li, S., Zhuang, J., & Shen, S. (2017). A three-stage evacuation decision-making and behavior model for the onset of an attack. *Transportation Research Part C: Emerging Technologies, 79*, 119–135. <https://doi.org/10.1016/j.trc.2017.03.008>
- Ludvigsen, J.A.L. (2018). Sport mega-events and security: the 2018 World Cup as an extraordinarily securitized event, *Soccer & Society, 19(7)*, 1058–1071. <https://doi.org/10.1080/14660970.2018.1487841>
- Ludvigsen, J.A.L. (2019). Lessons learned and tables turned: ‘(in)security’ and media representations in the 2018 World Cup. *Soccer & Society, 20(7–8)*, 986–999. <https://doi.org/10.1080/14660970.2019.1680498>
- Ludvigsen, J.A.L. (2020). The ‘troika of security’: merging retrospective and futuristic ‘risk’ and ‘security’ assessments before Euro 2020. *Leisure Studies, 39(6)*, 844–858. <https://doi.org/10.1080/02614367.2020.1775872>
- Ludvigsen, J.A.L., & Hayton, J. W. (2020). Toward COVID-19 secure events: considerations for organizing the safe resumption of major sporting events. *Managing Sport and Leisure, 1–11*. <https://doi.org/10.1080/23750472.2020.1782252>
- Lund, A., Wong, D., Lewis, K., Turriss, S., Vaisler, S., & Gutman, S. (2013). Text Messaging as a Strategy to Address the Limits of Audio-Based Communication

- During Mass-Gathering Events with High Ambient Noise. *Prehospital and disaster medicine*, 28(1), 1–7.
https://www.researchgate.net/publication/232704251_Text_Messaging_as_a_Strategy_to_Address_the_Limits_of_Audio-Based_Communication_During_Mass-Gathering_Events_with_High_Ambient_Noise
- Lynch, J. (n.d.). *How to Plan an Event. 10 Step Event Planning Guide*.
<https://guidebook.com/resources/event-planning-guide/>
- Meet Tourism's Best Friend: Hosting a Sporting Event*. (n.d.).
<https://www.clipperroundtheworld.com/partnerships/insight/sporting-hosts#>
- Middlesbrough. (n.d.). *Defining extremism/radicalisation and types of extremism*.
<https://www.middlesbrough.gov.uk/community-support-and-safety/prevent/defining-extremismradicalisation-and-types-extremism>
- Milano, S. (n.d.). *How to Plan a Sports Event Budget*.
<https://budgeting.thenest.com/plan-sports-event-budget-23397.html>
- Miller, K. (2020). *45 Extreme Weather Conditions Pro Athletes Have Endured*.
<https://www.theactivetimes.com/extreme-weather-pro-sports-athletes>
- Morand, T. (2021, January 7). *The Ultimate Event Planning Guide: How to Plan an Event*. <https://www.wildapricot.com/blog/how-to-plan-an-event>
- Müller, M. (2015). What makes an event a mega-event? Definitions and sizes. *Leisure Studies*, 34(6), 627–642. <https://doi.org/10.1080/02614367.2014.993333>
- Nielsen, F. (2019, April 9). *Stay on Your Feet: How to Follow up After a Sports Event*.
<https://billetto.co.uk/blog/how-to-follow-up-sports-event/>
- Nowthatslogistics. (2016, April 7). *Six Reasons to Use a Logistics Provider for Your Next Sporting Event*. <https://nowthatslogistics.com/six-reasons-to-use-a-logistics-provider-for-your-next-sporting-event/>
- Nunkoo, R., Riberio, M. A., Sunnasse, V., & Gursoy, D. (2018). Public trust in mega event planning institutions: The role of knowledge, transparency and corruption. *Tourism Management*, 66, 155–166. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.11.010>
- Parent, M.M. (2008). Evolution and issue patterns for major-sport-event organizing committees and their stakeholders. *Journal of Sport Management*, 22, 135–164.
<https://www.researchgate.net/publication/258477134>

- Parker, R. (2019, April 4). *The Remarkable Growth Of Sport Tourism*. Human Kinetics.
<https://humankinetics.me/2019/04/04/the-remarkable-growth-of-sport-tourism/>
- Perić, M., Vitezić, V., & Badurina, J.Đ. (2019). Business models for active outdoor sport event tourism experiences. *Tourism Management Perspectives*, 32, 1–13.
<https://doi.org/10.1016/j.tmp.2019.100561>
- Peter, C.R. (2011). Implications and impacts of terrorism on sporting events: Is the hospitality industry prepared and equipped to host mega events? *Auckland University of Technology*, 1–152. <https://core.ac.uk/download/pdf/56363146.pdf>
- Phan, D.H.B., & Narayan, P.K. (2020). Country Responses and the Reaction of the Stock Market to COVID-19—a Preliminary Exposition. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), 2138–2150. <https://doi.org/10.1080/1540496X.2020.1784719>
- Pisapia, G. (2016). Major Sport Events Safety and Security Framework’s Core Elements. *International Journal*, 1(4), 140–158.
https://www.researchgate.net/publication/333827474_Major_Sport_Events_Safety_and_Security_Framework's_Core_Elements
- Postimees Sport. (2020, 3. september) *Rally Estonia pealtvaatajad on kohustatud maske kandma*. Postimees Sport. <https://sport.postimees.ee/7053933/rally-estonia-pealtvaatajad-on-kohustatud-maske-kandma>
- Põlluäär, K. (2018, 16. juuli). *Spordivõistlusi käib vaatamas iga kolmas Eesti elanik*. Statistikaamet. <https://www.stat.ee/et/uudised/2018/07/16/spordivoistlusi-kaib-vaatamas-iga-kolmas-eesti-elanik>
- Raj, R., Rashid, T., & Walters, P. (2017). *Events Management: principles and practice*, 3. London: SAGE.
- Rand. (n.d.). *Violent and antisocial behaviour at football events*.
<https://www.rand.org/randeurope/research/projects/violent-and-antisocial-behaviour-at-football-events.html>
- Rapiergroup. (2017, July 12). *Ask yourself why: Setting goals and tracking event performance*. <https://www.rapiergroup.com/setting-goals-and-tracking-event-performance/>
- Rheenen, D.V., Cernaianu, S., & Sobry, C. (2017). Defining sport tourism: a content analysis of an evolving epistemology. *Journal of Sport & Tourism*, 21(2), 75–93.
<https://doi.org/10.1080/14775085.2016.1229212>

- Richards, A. (n.d.). *Terrorism, The Olympics and Sports: Recent Events and Concerns for the Future*. <https://core.ac.uk/download/pdf/219372973.pdf>
- Ross, S.D. (2001). Developing Sports Tourism. *National Laboratory for Tourism and eCommerce*. University of Illinois at Urbana-Champaign. 1–22.
<http://www.lib.teicrete.gr/webnotes/sdo/Sport%20Tourism/Sport-Tourism%20Development%20Guide.pdf>
- Ruhno, O. (2016, 21. jaanuar). *Sündmused Eestis ei ole turvalised? Wowevents*.
<https://www.wowevents.eu/sundmused-eestis-ei-ole-turvalised/>
- Safety Considerations for Virtual Events*. (n.d.).
<https://www.uea.su/opportunities/committee-hub/events/online/onlinesafety/>
- Social Tables. (n.d.). *14 Quick Wins for Sports Event Management Success*.
<https://www.socialtables.com/blog/event-planning/sports-event-management/>
- Sofield, T.H.B. (2003). Sports Tourism: From Binary Division to Quadripartite Construct. *Journal of Sport & Tourism*, 8(3), 144–166.
<https://doi.org/10.1080/14775080310001690486>
- Sport Tourism*. (n.d.). <https://www.wst-show.com/en/sport-tourism#>
- Sprecher, M.H., & Francesconi, P. (2018, November 19). *Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats: Sports Tourism Looks Ahead*. Sports Destination Management.
<https://www.sportsdestinations.com/management/economics/strengths-weaknesses-opportunities-and-threats-spo-15585>
- Statista. (2021, February 19). *Inbound visitor growth in Europe in 2019, with a forecast to 2023, by region*. <https://www.statista.com/statistics/311559/inbound-visitor-growth-europe/>
- Stoll, J.A., Dixon, A.W., Goldsmith, A.L., Andrew, D.P.S., & Chelladurai, P. (2020). Sport tourism entity desired outcomes. *Journal of Sport & Tourism*. 24(3), 195–213.
<https://doi.org/10.1080/14775085.2020.1822201>
- Technavio. (2017, August 14). *Global Sports Tourism Market - Drivers and Forecasts by Technavio*. Businesswire.
<https://www.businesswire.com/news/home/20170814005559/en/Global-Sports-Tourism-Market---Drivers-Forecasts>

- Toohey, K., & Taylor, T. (2008). Mega events, fear, and risk: Terrorism at the Olympic Games. *Journal of Sport Management*, 22, 451–469.
<https://doi.org/10.1123/jsm.22.4.451>
- Trendmicro. (2018, November 7). *Sporting Event Threats: Lessons from the 2018 FIFA World Cup*. <https://www.trendmicro.com/vinfo/no/security/news/cybercrime-and-digital-threats/sporting-event-threats-lessons-from-the-2018-fifa-world-cup>
- UNWTO. (2016, September 22). *UNWTO international conference on tourism and sports*. UNWTO. <https://www.unwto.org/archive/asia/event/unwto-international-conference-tourism-and-sports>
- UNODC. (n.d.). *Defining Organized Crime*. <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-1/key-issues/defining-organized-crime.html>
- Vertel Digital. (2020, April 7). *Use of walkie-talkie in managing the sports event*. <https://www.verteldigital.com/blog/use-of-walkie-talkie-in-managing-the-sports-event/>
- ViaSport. (n.d.) *Instagram 101 for Sports Organizations*.
<https://www.viasport.ca/social-media-toolkit/instagram-101-sports-organizations>
- Wang, J., Ni, S., Shen, S., & Li, S. (2019). Empirical study of crowd dynamic in public gathering places during a terrorist attack event. *Physica A*, 523, 1–9.
<https://doi.org/10.1016/j.physa.2019.01.120>
- Watson, B. (2020, September 1). *Best Practices for Keeping Athletes and Fans Safe at Sports Events*. Sports Destination Management.
<https://www.sportsdestinations.com/management/safety-security/best-practices-keeping-athletes-and-fans-safe-spor-19259>
- Watt, D.C. (2001). *Event Management in Leisure and Tourism*. Harlow: Pearson Education.
- Westerbeek, H., Smith, A., Turner, P., Emery, P., Green, C., & Leeuwen, L.V. (2006). *Managing sport facilities and major events*. Abingdon: Routledge.
- Coaffe, J., Fussey, P., & Moore, C. (2011). Laminated Security for London 2012: Enhancing Security Infrastructures to Defend Mega Sporting Events. *Urban Studies*, 48(15), 1–17. <https://doi.org/10.1177%2F0042098011422398>

Wolohan, J. (n.d.). *7 Unique Safety Concerns Around Hosting International Events*.
<https://sportsplanningguide.com/7-unique-safety-concerns-around-hosting-international-events/>

Younts, D. (2020, June 25). *The 5 C's of Event Management That Everyone Should Know About*. <https://www.midlothiancenter.com/the-5-cs-of-event-management-that-everyone-should-know-about/>

Lisa 1. Uuringu ankeet

Hea spordisõber!

Käesoleva uuringu eesmärk on uurida Teie arvamust turvalisuse tagamiseks kasutatavatest lahendustest Eestis toimuvatel **spordisündmustel**. Uuringu tulemusena koostatakse ülevaade kasutatavatest lahendustest ja esitatakse spordisündmuste korraldajatele soovitusi, kuidas suurendada sündmuse turvalisust Eestis.

Küsimustele saab vastata 15. märtsini 2021. Küsitlusele vastuseid kasutatakse üldistatud kujul ning anonüümsus on garanteeritud. Uuring viiakse läbi lõputöö „Spordisündmuste turvalisuse tagamine Eesti näitel” raames. Küsimusi on 16 ning vastamisele kulub kuni 15 minutit.

Küsimuste korral võtke palun ühendust e-kirja aadressil mari-liis5@hotmail.com.

Ette tänades

Mari-Liis Matizen

I osa „Inimeste kogemuste ja taustainfo uurimine seoses spordisündmustega”

1. Kui sageli olete viimase kahe aasta jooksul osalenud Eestis toimuvate spordisündmustel?

Mitte ühtegi korda

1–3 korda

4–6 korda

7–10 korda

Rohkem kui 10 korda

Muu:

2. Millistel spordisündmustel olete osalenud?

Suur ja rahvusvaheline (1000+ inim)

Suur ja kohalik (1000+ inim)

Väike ja rahvusvaheline

Väike ja kohalik

3. Missuguse kategooria spordisündmusel osalesite?

Jalgpall

Korvpall

Lisa 1 järg

Võrkpall

Tennis

Jalgrattavõistlus

Kriket

Gümnastika

Jäähoki

Karate

Motosport

Autosport

Purjetamine

Muu:

4. Kellena osalesite antud spordisündmusel?

Pealtvaatajana

Osalejana

II osa „Inimeste arvamus erinevate tegurite olulisusest spordisündmustel”

5. Kui oluline on Teie jaoks järgnevate lahenduste olemasolu spordisündmustel?

	On oluline	Pigem on ole oluline	Pigem ei ole oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Küberkaitse					
Metallidetektor					
Pöörlevad ukсед					
Turvakaamerad					
Tervisealased plakatid					
Sündmusel osalejate kontroll					
Transpordikorraldus fännidele					
Politsei/G4S kohalolek					

Lisa 1 järg

	On oluline	Pigem on ole oluline	Pigem ei ole oluline	Ei ole oluline	Ei oska öelda
Turvalisuse kujundamine/turvaülevaatus					
Arstiabi kohalolek					

III osa „Vastaja hinnangu uuring Eestis kasutatavatele lahendustele ja turvalisusele spordisündmustel”

6. Kas Teile on oluline, et Eesti spordisündmustel teavitatakse viisidest, millega turvalisust tagatakse?

Jah

Pigem on

Pigem ei ole

Ei

Ei oska öelda

7. Kui rahul olete järgnevate spordisündmustel turvalisuse tagamisel rakendavate lahenduste ja tegevustega Eestis?

	Rahul	Pigem rahul	Pigem ei ole rahul	Ei ole rahul	Ei oska öelda
Üleüldine turvalisus spordisündmustel					
Tervisealased plakatid					
Küberkaitse					
Metallidetektorite kasutus					
Pöörlevate uste kasutus					
Turvakaamerad					
Politsei/G4S patrull					

Lisa 1 järg

	Rahul	Pigem rahul	Pigem ei ole rahul	Ei ole rahul	Ei oska öelda
Sündmusel osalejate kontroll					
Turvalisuse kujundamine/turvaülevaatus					
Transport fännidele					
Arstiabi kohalolek					

8. Kas olete kogenud turvalisuse riski mingil spordisündmusel? Kui vastate jah, siis palun kirjeldage seda.

9. Kuidas hindate Eestis toimuvate spordisündmuste turvalisust?

Väga hea
Pigem hea
Pigem halb
Väga halb
Ei oska öelda

10. Miks hindate Eestis toimuvate spordisündmuste turvalisust nii?

11. Kas pooldate suuremaid turvameetmeid spordisündmustel? Kui vastate jah, siis mis valdkonnas?

12. Milliseid turvalisusega seonduvaid lahendusi sooviksite veel näha Eestis toimuvatel spordisündmustel?

IV osa „Demograafilised andmed”

13. Teie sugu?

Naine
Mees
Muu:

14. Teie vanus aastates?

Kuni 18

Lisa 1 järg

19–29

30–39

40–49

50–59

60–69

70+

15. Millisest Eesti maakonnast olete pärit?

Harjumaa

Tartumaa

Pärnumaa

Viljandimaa

Ida-Virumaa

Lääne-Virumaa

Järvamaa

Võrumaa

Raplamaa

Hiiumaa

Saaremaa

Läänemaa

Valgamaa

Jõgevamaa

Põlvamaa

16. Milline on Teie elukoht?

Linn

Alevik

Küla

Täna vastamast!

SUMMARY

ENSURING THE SAFETY OF SPORT EVENTS: THE EXAMPLE OF ESTONIA

Mari-Liis Matizen

In sport tourism event destinations compete to bring sport events to their country (Stoll, Dixon, Goldsmith, Andrew & Chelladurai, 2020). Sport events are important to countries and communities because they can encourage the arrival of tourists and have a positive impact on the destination's image (How Sports Tourism..., 2019). Sport events are characterized by a large crowd and broad social attention which can have a negative social impact (Li, Zhuang & Shen, 2017). Participants at sport events can make a negative impact on an event by acting inappropriately, committing a crime, discriminating etc (Ludvigsen, 2018). Sport events require extensive security measures to ensure the safety of spectators and participants (Ludvigsen, 2020). Based on the previously mentioned description above, the following problem question was: how to ensure safety at sport events?

Estonia joined in 2019 with the Council of Europe Convention that deals with safety and security of sport events. The convention objective is that every sport event would be in a safe and secure environment from all over the world. (EADSE, *s.a.*) The World Rally Championship took place in Estonia on 4.–6.09.2020, during the spread of coronavirus, where spectators had to use safety measures, e.g. face masks, to prevent the risk of infection (Postimees Sport, 2020). K. Leif claims that sport events are not safe enough in Estonia (Postimees, 2016, referred by Ruhno, 2016). The purpose of this thesis was to create and submit recommendations to the Estonian sport event planners to ensure event safety. No research has been conducted in Estonia before regarding the safety of sport events. The author formulated the next research question: how do participants in sport events assess the safety of events taking place in Estonia?

Sport events are divided into categories, depending on the scale and type, which are defined by their participants, funding, objectives etc. It is important to directly involve the local communities into sport events planning. There are various threats at sport events, such as terrorist attacks, which are a major challenge for sport event planners. Event planners are the ones who determine the purpose and theme of sport event. Event planning is needed so that the sport event could succeed and take place on time. Planners organize and manage the process in the ways used in event management. Preparing for the next event based on previous, must be done during the sport event.

During event planning there might be a fault or a threat at a certain stage, but SWOT-analysis helps to identify and correct faults and threats. Sport events have five main threats, they all have different tendencies but one purpose, which is to endanger participants and spectators. Sport events also have risks which can be identified by a special process. There are several safety-related solutions for sport events that are already in use or will be implemented, such as metal detectors, cyber defence, revolving doors etc. Event planners need to cooperate with the police and participants to achieve a safe sport event.

The purpose of the research was to find out what are the options of event participants in relation to the measures and solutions applied in ensuring the safety at Estonian sport events. The questions were based on theoretical sources and an online survey method was used to collect the data. There were a total of 16 questions with different topics related to sport events and their safety starting from respondent's experiences and the background knowledge of sport events to assessment of safety solutions used in Estonian's sport events. The sample of the research were all participants and spectators living in Estonia who took part in Estonian sport events. The survey took place on 1st of March to 15th of March 2021. A total of 106 event participants and spectators submitted their answers. The author used for data analysing quantitative content analysis and qualitative content analysis.

The study showed that most of the respondents agree that safety solutions were important or are rather important to them. They wished to see more use of security cameras, security guards, metal detectors, revolving doors etc. applied at Estonian sport events. Respondents considered health posters to be almost equally both important and irrelevant,

but at the same time they were satisfied with them. They also considered cyber defence to be almost equally important and irrelevant at the same time, but most respondents were dissatisfied with it. Transport arrangements for fans are irrelevant for participants and spectators who visit Estonian sport events, so sport event planners in Estonia do not need to take this into account. Most of the respondents were satisfied with the overall security at sport events and assessed the security of Estonian sport events as good. Many respondents were in favour of security measures in all areas at Estonian sport events.

The author presents recommendations for Estonian event planners to add safety elements to Estonian sport events. For example, it was recommended that more security cameras, doctors, and medical supplies should be at the event, security staff and event planners were trained about safety and to use radio transmitters, to secure by design and use social media to find potential threats. Various programs were highlighted to help planners with the necessary safety solutions. The author recommended using hazard and risk assessment, where the event planners would assess the various threats of sport events. One suggestion was to use at the same time, the involvement of participants and visitors in emergency management technology that contributes to safety at sport events.

The purpose of this research was completed. Based on the results, the following question would need the most attention: what measures are being implemented to increase the security of Estonian sport events?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mari-Liis Matizen,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose "Spordisündmuste turvalisuse tagamine Eesti näitel", mille juhendaja on Tatjana Koor, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mari-Liis Matizen

19.05.2021